

Møte onsdag den 24. mars kl. 10President: *I n g e L ø n n i n g*

D a g s o r d e n (nr. 64):

1. Spørretime
 - muntlig spørretime
 - ordinær spørretime (nr. 13)
2. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Oddvard Nilsen (H): Jeg foreslår Anne Berit Andersen.

President: Anne Berit Andersen er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Anne Berit Andersen anses enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møte i dag.

Representanten Bjarne Håkon Hanssen vil fremsette et privat forslag.

Bjarne Håkon Hanssen (A): Jeg vil på vegne av John I. Alvheim og meg selv fremme forslag om hvordan en kan legge til rette for at fastlegene gis rett til å avgjøre om pasienter kan tilbys legemiddelassistert rehabilitering.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Spørretime

- *muntlig spørretime*
- *ordinær spørretime*

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at følgende regjeringsmedlemmer vil møte til muntlig spørretime:

- statsråd Dagfinn Høybråten
- statsråd Ingjerd Schou
- statsråd Kristin Krohn Devold

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

De representanter som i tillegg til de forhåndspåmeldte ønsker å stille hovedspørsmål, bes reise seg. –

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten John I. Alvheim.

John I. Alvheim (FrP): Mitt spørsmål går til den ærede helseminister.

Helsetilsynets tilsynsrapport for 2003 gir uttrykk for sterk kritikk for en utilfredsstillende omorganisering av psykiatrien. Det påpekes at psykiatriske sykehjem og sykehusavdelinger er nedlagt, mens de distriktspsykiatriske sentrene som skulle gi alternativt behandlingstilbud, ikke er tilstrekkelig utbygd og mange sentre står ubenyttet selv om de er ferdige, på grunn av manglende økonomi.

Ifølge Helsetilsynet er behandlingstilbudene lite samordnet, og lovpålagte individuelle planer er ikke tatt til følge i noen særlig utstrekning. Så langt i 2004 foreligger det forslag i regionene om svært omfattende kutt i behandlingstilbudene.

Hva akter helseministeren å gjøre med denne situasjonen, sett på bakgrunn av den løpende psykiatriplanen?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det foregår en omfattende satsing på psykisk helse, og denne gir resultater i form av at flere behandles, og flere behandles raskere. Likevel er det åpenbare feil og mangler. Rapporten fra Statens helsetilsyn er alvorlig i så måte fordi den ikke bare peker på utilstrekkelige tjenester, men den peker også på klare lovbrudd i tjenesten. Det er en rapport som jeg tar med det største alvor. Vi har allerede overfor de regionale helseforetakene, som er hovedadressat for denne kritikken, krevd at man punkt for punkt gjennomgår Helsetilsynets tilsynsrapport og følger opp i forhold til de punktene som er relevante i det enkelte helseforetak.

Det er avgjørende for at tjenesten skal fungere godt, at man følger opp Stortingets forutsetning om en omstilling av psykiatrien i retning av en mer åpen psykiatri, og at man følger opp Stortingets forutsetning om at det skal være en helhet i sammenhengen mellom den lokalbaserte psykiatrien og sykehuspsykiatrien og de distriktspsykiatriske sentrene. Her er det åpenbart store utfordringer som gjenstår. Det samme gjelder den rett som den enkelte pasient har til individuelle planer. Det er ikke en rett man kan oppfylle hvis man har lyst, det er en rett som skal innfris.

John I. Alvheim (FrP): Jeg takker statsråden for svaret.

Ifølge pressemelding fra Helse Midt-Norge 10. mars har styret stoppet alle byggeprosjekter og investeringer i regionen der det ikke er inngått bindende avtaler. Dette gjelder i særlig grad utbyggingen av distriktspsykiatriske sentre i Volda, Ålesund, Molde, Kristiansund, Leistad og Stjørdal.

Vil helseministeren som foretaksmøte umiddelbart gripe inn overfor Helse Midt-Norge og sørge for at utbyggingen fortsetter uhindret?

Det foreligger plandokumenter for denne utbyggingen. Ifølge uttalelser fra hr. Hareide, nestleder i Kristelig Folkeparti, vil dette partiet satse på psykiatri. Betyr det at helseministeren kan love større bevilgninger både til investering og til drift av psykiatrien i revidert nasjonalbudsjett?

Statsråd Dagfinn Høybråten: I revidert nasjonalbudsjett vil Regjeringen komme tilbake med en gjen-

nomgang av investeringsrammene og lånefinansieringen i den forbindelse, slik det er forutsatt i budsjettopplegget for 2004. Da vil vi også komme tilbake til det spørsmålet som representanten Alvheim tar utgangspunkt i.

Vi har innledet en dialog med helseforetakene og med Helse Midt-Norge i forlengelsen av det vedtaket som representanten Alvheim viste til, som er særdeles utilfredsstillende, og som derfor krever en oppfølging. Den er vi i gang med, og vi vil som sagt komme tilbake til Stortinget i revidert nasjonalbudsjett i forhold til investerings- og lånerammene.

For øvrig kan jeg bekrefte overfor representanten Alvheim, siden han også stilte meg som partileder et spørsmål, at Kristelig Folkeparti vil prioritere økte driftsmidler og investeringsmidler til psykiatrien i framtidige budsjetter.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Asmund Kristoffersen.

Asmund Kristoffersen (A): Det er slik som helseministeren bekreftet i sitt svar til forrige spørrer, at Stortinget faktisk bevilger mer og mer penger til psykiatrien.

Likevel hører vi altså om sammenslåing av behandlingsplasser og nedlegging av behandlingsplasser, særlig av tilbud til de pasientene som har behov for et litt lengre opphold i en institusjon for å få stabilitet i behandlingen. Og da er mitt spørsmål til helseministeren: Hvordan sjekker han at Stortingets forutsetning om at ingen tilbud skal fjernes før et bedre tilbud for pasientene er bygd opp, ikke brytes? Følger helseforetakene Stortingets forutsetning? Jeg blir i tvil gjennom de mange henvendelser som vi får hit til Stortinget.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Vi har fra departementets side gitt den helt klare føring overfor helseforetakene at i den omstillingen som skal skje i psykiatrien, som innebærer at noe må legges ned og noe skal bygges opp, skal tilbudet til pasientene sikres på en slik måte at man ikke legger ned et tilbud uten at man har et alternativt tilbud til de samme pasientene. Det er gitt krystallklare styringssignaler om dette, og de blir fulgt opp i styringsdialogen med helseforetakene og gjennom det at vi nå har etablert en nasjonal strategigruppe for psykisk helse, hvor alle de fem regionale helseforetakene deltar. Det er også slik at Sosial- og helsedirektoratet har en oppfølging av resultatene underveis.

Det som ofte skjer i den offentlige debatt, er at man blander sammen det som er en vedtatt omstilling fra Stortingets side, og det som er ren nedskjæring og nedleggelse av tilbud.

Presidenten: Per Ove Width – til oppfølgingsspørsmål.

Per Ove Width (FrP): Mitt tilleggsspørsmål går til forsvarsministeren.

I forbindelse med norske styrkers deltakelse i utenlandsoperasjoner, ikke minst i Kosovo i disse dager, opp-

står det dessverre fra tid til annen situasjoner som resulterer i at soldatene får psykiske skader. Med den utviklingen vi ser i dag i de konfliktområder der Norge bidrar med styrker, er det sannsynlig at det vil bli en økning i denne type skader. Vi vet av erfaring også fra tidligere utenlandsoppdrag at det har vært behov for en langtidsoppfølging av denne type pasienter.

Hva har forsvarsministeren gjort for å sørge for at det er et tilstrekkelig behandlingsapparat for denne gruppen, og på hvilken måte blir soldatene fulgt opp når de er ferdige med sin tjeneste og igjen er en del av det sivile samfunn?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Dette er en problemstilling som har vært berørt fra denne talerstolen flere ganger det siste året, og jeg gleder meg over at også forsvarskomiteens medlemmer har stor oppmerksomhet på det som kan være konsekvenser av vårt internasjonale engasjement.

Jeg vil først gjerne få understreke at det er vist at personell i Forsvaret som har vært ute i internasjonal tjeneste, faktisk har mindre psykiske problemer enn personell som ikke har vært ute i tilsvarende tjeneste. Det skyldes i første rekke det faktum at vi har en betydelig evalueringssjess i forkant, og en betydelig opplæringsvirksomhet for og kvalitetssikring av det personellet vi sender ut. I tillegg gjennomfører vi omfattende samtaler med personellet når de er tilbake igjen, og de som har behov for det, blir tilbudt hjelp.

I tillegg vil jeg gjøre oppmerksom på et brev fra undertegnede til Stortingets president 3. mars 2004, der det orienteres om et utkast til forskrift om erstatning knyttet til senskader, som ligger til behandling i Regjeringen.

Presidenten: Olav Gunnar Ballo – til oppfølgingsspørsmål.

Olav Gunnar Ballo (SV): Mitt oppfølgingsspørsmål går til helseministeren.

Jeg oppfattet at helseministerens budskap er at mye av det som oppfattes som kutt, i realiteten er omstilling og dermed ikke innebærer en reduksjon i forhold til opptrappingsplanen for psykiatri.

SV har prøvd å innhente en del data på dette og har altså erfart at i Helseregion Vest er antall døgninstitusjonsplasser innen psykiatrien redusert med 12 pst. fra 1998 til 2002, til tross for opptrappingsplanen for psykiatri. Vi ser at det for Ullevål sykehus er snakk om å legge ned, fra 30. april, et behandlingstilbud for unge med voldelig og aggressiv atferd, der man sier opp samarbeidet med Alternativ til Vold, som har vært bakgrunnen for arbeidet. Vi ser at det er bebudet store kutt i psykisk helsevern i Oslo, under Aker sykehus, som kutter 32,5 mill. kr i et spareprosjekt på totalt 70 mill. kr. Vi har en lang liste med eksempler på kutt, f.eks. nedleggelse av psykiatriske sykehjem uten at man erstatter det med andre tilbud.

Hvordan kan helseministeren forklare at man i helseregion etter helseregion kommer med kuttforslag, når han sier at man skal styrke tilbudene?

Statsråd Dagfinn Høybråten: For det første må man skille mellom kuttforslag som er en del av en budsjettprosess, og det som faktisk er vedtatte budsjetter. For det andre må man skille mellom det som er en omlegging av tjenesten – fra døgnbehandling til poliklinisk behandling, fra sykehjem hvor det ikke skjer noen særlig aktiv behandling, til distriktpspsykiatriske sentre og aktiv behandling i kommunene.

Dette er en gedigen omstilling av en sektor, som innebærer at ikke alt skal være slik det har vært før. Når det er sagt, vil jeg si at det ikke er tvil om at det i helseforetakene også har vært gjort vedtak som er i strid med de retningslinjer som er gitt. Vi har fulgt opp i tråd med de retningslinjene vi har gitt, overfor helseforetakene, i de tilfellene hvor det har skjedd.

Når det gjelder det konkrete samarbeidet med Alternativ til Vold, er det en prosess som er i gang for å sikre et forsvarlig tilbud.

Presidenten: Ola D. Gløtvold – til siste oppfølgings spørsmål.

Ola D. Gløtvold (Sp): La meg først understreke at det er veldig viktig at helseministeren og departementet nå følger med på at det ikke bygges ned og avvikles tilbud før nye og bedre tilbud har kommet på plass.

Så en liten kommentar til dette med rus og psykiatri. Vi ser nå at mange langtidsinstitusjoner sliter fordi ingen vil ta det økonomiske ansvaret ved å beholde sine klienter der. Det har blitt en gråsoner etter innføringen av Rusreform II, som er meget beklagelig, og som det må ryddes opp i fort. Kommunene føler bl.a. at ressursene er tatt bort hvis de skal betale for disse klientene.

Men det aller viktigste synes jeg er det som kom fram da vi for snart to uker siden i denne salen behandlet Riksrevisjonens rapport om helseforetakene og økonomiske disponeringer, nemlig at også departementet tildeler en del av midlene til psykiatrien feil, ved at de bruker feil fordelingsnøkkel. Dette regner jeg med at helseministeren er godt kjent med. Jeg regner også med at det er vanskelig og uriktig å ta tilbake midler fra dem som har fått for mye i forhold til fordelingsnøkkelen. Vil helseministeren justere dette med tilleggsmidler i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett?

Statsråd Dagfinn Høybråten: En av de største utfordringene innenfor psykiatrien er dobbeltdiagnoser, der klientene både har et rusproblem og en psykisk lidelse. Jeg tror at den rusreformen som Stortinget har vedtatt, vil gi muligheter til en langt mer faglig kvalifisert innsats overfor rusmiddelmissbrukerne, og den gir rusmiddelmissbrukerne rettigheter som pasienter, og det er viktig.

Det er ikke slik at kommunenes ansvar for rusmiddelmissbrukerne er endret i forhold til denne reformen. Det er heller ikke trukket ut penger av primærkommunenes budsjetter i forhold til det ansvar kommunene har hatt og fortsatt har for rusmisbrukere. Men det er helt klart at når man gjennomfører en så stor endring, er det nødvendig,

som representanten Gløtvold var inne på, å følge utviklingen nøye og evaluere deretter.

Når det gjelder fordelingsnøkklene, har man brukt inntektssystemets fordelingsnøkler. Det er ingen feil med dem annet enn at de i større grad kunne ha avspeilt behovene. Der vil man kontinuerlig måtte lete etter bedre fordelingsnøkler.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marit Nybakk (A): Jeg har følgende spørsmål til forsvarsministeren:

Forsvaret avslutter i dag vinterøvelsen Joint Winter i de allierte treningsområdene rundt Harstad og i indre Troms, der også utenlandske styrker har deltatt. Øvelsen har vært kvalitativt svært bra, med vinter trening mellom våpengerer, mellom allierte og med deltakelse av det ypperste vi kan framvise av norsk forsvar.

Men det som forundrer meg, er at konseptet og rammene for øvelsen er at det «slemme» landet Redland i øst angriper det «snille» landet BlueLand, som selvfølgelig er i vest. Det er noen år siden kommunismens fall. Bør ikke scenarioet endres ved neste års øvelse? Det vil si: Bør ikke rammene og konseptet for de store øvelsene vi har i Norge, reflektere dagens virkelighet når det gjelder trusselfilder?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jo, selvfølgelig skal øvelsene reflektere dagens virkelighet. Det gjør de da også i meget høy grad i tilfellet Joint Winter. Jeg vil derfor innledningsvis si at jeg er glad for at representanten Marit Nybakk gav ros for at man under øvelsen fikk øvd det ypperste av avdelinger og med viktige allierte. Det er nemlig et hovedformål med alle øvelser på norsk jord.

Det er ikke riktig at man har en tradisjonell krig mellom et BlueLand og et Redland. Det er en Opforia-styrke som har strid med BlueLand, og Opforia er rett og slett en forkortelse for «opposition forces», altså motstanderens styrker.

Det som er det essensielle med denne øvelsen, er det som er det essensielle med det nye forsvarskonseptet som er framlagt i fireårsplanen. For det første har vi styrker som er samfunnsintegreerte, det vil si at vi har et tett samarbeid med Heimevernet, og vi er basert på verneplikt. Det andre elementet er at vi er allianseintegreerte, altså at vi trenger å trene tett sammen med våre nærmeste allierte. Det tredje er at vi må kunne løse alle oppgaver Forsvaret står overfor, ikke bare en terrortrussel, men også tradisjonelle grensetrusler, fredsbevarende operasjoner, stabiliserende operasjoner i utlandet. For det fjerde må vi kunne løse dette ved å ha fleksible, relevante og hurtigreagerende styrker. Alt dette er nedfelt i denne øvelsen. Vi har hatt spesialstyrkene våre der, og vi har hatt de samme svenske spesialstyrkene som var i Kongo, som har fått øvd på problemstillinger som er ytterst relevante for den krig mot terror som de har deltatt i. De norske spesialstyrkene har bl.a. basert seg på erfaringer fra krigen mot terror i Afghanistan og plantet det inn i

øvelsen. Vi har hatt boringsoperasjoner, som er meget relevant i kampen mot terror. Vi har hatt med ubåter og MTB-er, som med sine erfaringer fra beskyttelse av sivil trafikk i indre Middelhav mot terror, har fått vist sin relevans og har fått trent det de har behov for. Så øvelsen er meget framtidsrelevant.

Marit Nybakk (A): Jeg er enig i veldig mye av det som statsråden sier. Men det endrer ikke på selve konseptet, altså selve rammebetingelsene for denne øvelsen, som er veldig gammeldags.

I Aftenposten i går forsvarte generaløytnant Skiaker rammene for denne øvelsen og kom i tillegg med noen oppsiktsvekkende uttalelser om at politiet skal ta ansvaret for terror, og at dette ikke er Forsvarets oppgave, og at det som er relevant i dagens verdensbilde, er å trene på å bruke militær makt mot annen militær makt. Men dette bryter med Skiakers uttalelser til Forsvarnett den 24. februar, der han langt på vei er enig i det jeg sier nå, og det jeg sa til Aftenposten i forgårs. Der sier han bl.a. at det er mye som tyder på at det vil bli endringer i øvelsesformene etter hvert. Han sier at det gjelder å øve rett, bl.a. ved å sette øvelsen opp mot sivile aktører, som eksempelvis politiet, og å trene på terrorvirksomhet.

Hva mener egentlig Skiaker og forsvarsledelsen vi skal trene for eller imot? Hva slags forsvar mener forsvarsledelsen vi skal ha – et tradisjonelt invasjonforsvar eller et forsvar bare til bruk for internasjonale operasjoner? Begge alternativene er i så fall grunnleggende feil.

Statsråd Kristin Krohn Devold: General Skiaker har på bakgrunn av sin lange erfaring og ikke minst sitt arbeid som NATOs øverste sjef i Kosovo og siden sjef i FOHK for alle de operasjonene der vi har ansvaret for norsk personell ute, laget en øvelse som er meget relevant. Den øvelsen har vært med på å kvalifisere det personellet vi skal sende til Afghanistan for å kunne gjøre den jobben. Den øvelsen er det som gjør at vårt personell i Kosovo er i stand til å håndtere den meget vanskelige situasjonen som er der. Og den øvelsen har elementer i seg som er relevante både i forhold til det vi i dag gjør i Irak, og det vi i dag har vært med på i indre Middelhav. Samtidig er det lagt inn elementer som er relevante i en krig mot terror – det være seg bordingsoperasjoner eller å forholde seg til terroristgrupper som opererer i det skjulte.

Denne øvelsen er altså ikke gammeldags, til tross for det faktum at det er satt som overordnet ramme at det er to styrker mot hverandre. Det er elementene i øvelsen som avgjør dens relevans.

Presidenten: Det blir fire oppfølgingsspørsmål – først Gunnar Halvorsen.

Gunnar Halvorsen (A): Tidligere forsvarsminister Godal omformet Forsvaret fra et invasjonforsvar til et innsatsforsvar gjennom St.prp. nr. 45 for 2000-2001, men omstillingen har bydd på mange utfordringer, og ikke alle endringer har glidd like glatt. Jeg kan nevne

Huseby og flyttingen til Akershus festning, dokken på Haakonsvern, omstilling av Forsvarets logistikkorganisasjon, Forsvarsbygg og mange andre ting.

Mitt spørsmål er om vi kan være sikre på at Forsvarets ledelse følger opp, eller om upassende stortingsvedtak blir gjenstand for omkamp og trening.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Selvfølgelig følges stortingsvedtak opp. Det vet vi også ut fra den runden vi hadde i fjor, f.eks. knyttet til MTB-ene, der vi fattet et vedtak og fulgte opp det som var Stortingets intensjon – for å ta et eksempel – til tross for at det i forkant kunne være en viss uenighet.

Stortingets vedtak om et moderne reaksjonsforsvar følges også opp, og den øvelsen vi akkurat berørte, i foregående spørsmål, viser hvordan Forsvaret følger opp Stortingets vedtak, ved bl.a. å innhente ønskemål fra våre allierte, briter, amerikanere, andre som deltar, om hva det er nyttig for dem å øve på i forhold til utfordringene til et moderne forsvar. Det er det som legges til grunn når vi f.eks. lager et øvelseskonsept.

Så mitt inntrykk er at nåværende forsvarsledelse er meget lojal i forhold til Stortingets vedtak, og at denne regjeringens intensjon er å følge opp den utvikling som tidligere statsråd Bjørn Tore Godal påbegynte.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp): Jeg tror nok det er grunn til å gå litt nøyere inn i akkurat denne problemstillingen.

Hvis det er slik at en går ut fra at Forsvaret lojalt følger opp det Stortinget har forutsatt og vedtatt, er det jo en smule overraskende at de eksemplene som representanten Halvorsen nå nevnte, faktisk ikke er fulgt opp, og at det også finnes ytterligere eksempler på ting som ikke er fulgt opp. Det finnes ett fra mitt nærområde, som angår et rehabiliteringssenter for kreframmede i Hysnes, der Skifte Eiendom nå rett og slett faktisk kan beskyldes for å trenere prosessen. Så jeg synes nok det er en betimelig problemstilling å spørre hvorfor en da ikke har fulgt opp en del av de vedtakene som er fattet, og særlig nå, i en situasjon der Stortinget skal igjennom en drøfting av langtidsplanen som vil medføre viktige forutsetninger som vil nedfelle seg i en del viktige vedtak, og som også sikkert vil være et resultat av forhandling partiene på Stortinget imellom, som ikke nødvendigvis blir akkurat slik som forsvarsledelsen har ønsket seg.

Derfor må jeg gjenta spørsmålet: Hvorfor er ikke en del av vedtakene fulgt opp? Og kan vi stole på at de blir det i framtiden?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg kan ikke si at jeg på bakgrunn av representanten Arnstads spørsmål fikk klarhet i hvilke vedtak som ikke var fulgt opp. Det nevnes her konkret Rissa. Der er Stortingets vedtak at man skal selge eiendom som Forsvarsbygg eier. Stortingets vedtak er at Forsvarsbygg skal selge 2 mill. m² byg-

ningsmasse på det private marked for å få inntekter til å finansiere nye og viktigere investeringer i Forsvaret. Og det er avhendelsesinstruksen som legges til grunn for disse salgene. Det er ikke noe vedtak i Stortinget om å gi bort Rissa. Det er avhendelsesinstruksen som ligger til grunn, og det er Skifte Eiendoms jobb å være i forhandlinger med Rissa kommune. Da dette ble behandlet før jul, bl.a. i budsjettdebatten, så vidt jeg kan huske, ble det understreket at da må forhandlerne – partene som forhandler om en pris – få lov til å gjøre det, slik de er delegert myndighet til. Prisforhandlinger kan ikke skje i Stortinget.

Presidenten: Kjetil Bjørklund – til oppfølgingsspørsmål.

Kjetil Bjørklund (SV): Det norske forsvaret har på kort tid beveget seg fra et defensivt til et offensivt forsvar, et såkalt gripbart forsvar, der uforutsigbarheten i trusselbildet brukes som en begrunnelse for omstillingen. De store vinterøvelsene planlegges og gjennomføres fremdeles med tanke på invasjon fra øst, som i doktrinen ikke anses som en reell trussel. Man anskaffer fregatter og missiltorpedobåter for samme formål. Er dette et uttrykk for en indre uenighet om hva som er de egentlige, reelle sikkerhetstruslene mot norske områder og interesser?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Dette er et uttrykk for at Forsvaret helt lojalt følger opp det som er det nye forsvarskonseptet: at vi skal være i stand til å håndtere et sett av ulike trusler i en uforutsigbar framtid der det er mange scenarioer som kan inntreffe. Og det er mange scenarioer som kan inntreffe samtidig.

Den øvelsen vi nettopp har vært innom, Joint Winter, har ikke vært en øvelse basert på invasjon fra øst. Det har vært en øvelse for å få testet ut at i alle de delene av Forsvaret som skal møte et sett av ulike framtidige oppgaver, enten det dreier seg om nordområdene, om Afghanistan og Irak, om ulykker eller om terrorkrig, skal vi kunne møte oppgavene. Men det vil være like galt å gå fra en situasjon der vi konsentrerte all vår aktivitet om invasjon fra øst, til en situasjon der vi konsentrerer all vår aktivitet om en terrortrussel. Stabiliseringsoppdrag à la Kosovo og Irak er også relevant. Det å kunne håndtere situasjoner i nordområdene er også relevant. Og i det ligger nettopp essensen i det moderne forsvaret: allsidighet, fleksibilitet og reaksjonsevne.

Presidenten: Steinar Bastesen – til oppfølgingsspørsmål.

Steinar Bastesen (Kp): Mitt spørsmål går på den trafikken vi har langs kysten, og spesielt på at det er leid inn et fartøy som jeg går ut fra ligger under Forsvaret, i alle fall har det vært uttalt at Kystvakten også skal delta i slepingen.

Vi er kjent med at øvelse gjør mester. Hittil har vi sett ett bilde på at det er foretatt øvelse med sleping av fartøy.

Har Forsvarsdepartementet noen plan for hvordan slike øvelser skal legges opp, og for hvordan det skal slepes også i dårlig vær?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Representanten Bastesens spørsmål understreker nettopp mitt forrige poeng, nemlig at Forsvaret må kunne håndtere et bredt spekter av oppgaver, og at det også må være et bredt spekter av oppgaver vi må øve på.

Det tilfellet som her berøres, nemlig muligheten for ulykker langs vår kyst, ikke minst i forhold til russiske tankere som transporterer farlig last opp og ned, viser behovet for fleksibilitet i vår kapasitet og fleksibilitet i måten vi legger opp et øvings- og treningsmønster på. Dette legges nettopp til grunn i de framtidige scenarioene vi legger inn i øvelsene.

I det eksplisitte tilfellet som representanten Bastesen tar opp, er det klart at trening, øving, beredskap og seiling innenfor Sjøforsvaret selv antakeligvis vil være den rette måten å håndtere det på, mens andre øvelsesområder vil det være mest naturlig å ta inn i store, allierte øvelser med volum 8 500 mann, slik den vi så i Nord-Norge. Men når det gjelder målsettingen om å kunne løse et sett av problemer, er vi helt enige, og det er hele poenget med måten vi setter sammen øvelsene på.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Olav Gunnar Ballo (SV): Mitt hovedspørsmål går til helseministeren.

Dagsavisen hadde den 22. mars et oppslag om at 15 000 barn lever med psykisk syke foreldre. Det kommer i tillegg til at en rekke andre barn med psykiske lidelser må vente svært lenge på å få behandling. Jeg tok også opp denne problemstillingen overfor helseministeren i forbindelse med en debatt i Stortinget i går. Vi ser altså at man mangler store ressurser innenfor psykiatrien for å klare å prioritere dem som er mest utsatt, nemlig barn og unge, ofte med alvorlige lidelser. Parallelt med det har vi hatt en lønnsvekst på i snitt ca. 100 000 kr for overleger og leger generelt innenfor sykehussektoren, tilsvarende 710 mill. kr.

I et svar til meg i en replikkveksling i går sa statsråden:

«Når representanten Ballo snakker om at politikere skal ta tilbake styringen over sykehusene i sammenheng med lønnsforhold, må jeg spørre om han har tenkt å ta tilbake arbeidsgiveransvaret fra de regionale helseforetakene og legge det i Stortinget.»

Det betyr altså at helseministeren ikke legger vekt på den lønnsveksten som har vært i forhold til å få prioritert de svakeste gruppene.

Har ikke helseministeren tenkt å ta tak i de problemene på nytt, for å sikre at de svakeste gruppene får prioritet innenfor helsevesenet?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Hvis representanten Ballo hadde tatt seg tid til å lese det fullstendige referatet av hva jeg sa i debatten i går, ville han ha registrert at jeg

hadde kritiske merknader til lønnsveksten for leger. Men jeg mener at Stortinget må forholde seg til spillereglene i arbeidslivet på en slik måte at det er partene som gjør avtalene. Det er myndighetene som legger rammebetingelsene og føringene. Det vil være mitt utgangspunkt for de kommende lønnsforhandlinger.

Når det er sagt, må jeg si at jeg deler representanten Ballos bekymring og uro i forhold til de aller minste og de aller svakeste som lider av psykisk sykdom. Representanten Ballo nevnte barn av foreldre med psykiske lidelser. I den strategiplanen som Regjeringen i høst framla om barns psykiske helse, har vi fokusert nettopp på denne gruppen, at behandlingsapparatet i større grad må ta utgangspunkt i familiens situasjon både når det gjelder rusmiddelmissbrukere og når det gjelder barn av foreldre med psykiske lidelser. Det er i denne strategiplanen pekt på flere tiltak. Ett av tiltakene vil være å bruke de finansieringsordningene vi nå har for pasientopplæring, som er rettet inn ikke bare mot pasientene, men også mot deres nærmeste i forhold til det å støtte dem som skal leve med noen som lider. Det er noe som jeg vil legge stor vekt på i tiden framover.

La meg også minne om at barne- og ungdomspsykiatrien er et prioritert område både i den kommunale og i den statlige satstingen på psykisk helse.

Olav Gunnar Ballo (SV): Jeg registrerte i et tidligere svar fra helseministeren at han beskriver en situasjon der helseforetakene for så vidt bebuder kutt – og det kan også være innenfor psykiatrien, inkludert barne- og ungdomspsykiatrien – men at resultatet ikke nødvendigvis er at det da kuttes.

Det er nokså åpenbart at når det tas inn i planen at man skal redusere tjenestetilbudet til de gruppene som fra før av kommer dårligst ut, tar man i regi av helseforetakene i realiteten høyde for at her kan det bli reduksjoner. Det må jo ellers være meningsløst å ha det på en kuttliste med planer for reduksjon.

Nå har helseministeren flere ganger sagt at han har lagt føringer overfor helseforetakene om at det ikke skal kuttes på disse områdene. Det er snakk om omstilling, men da i den hensikt å styrke tilbudet.

Vil helseministeren nå på nytt ta initiativ overfor helseforetakene, slik at man ikke fjerner tilbud før nye, bedre tilbud er på plass, og slik at man i realiteten får til en styrking på dette området?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det initiativet er allerede tatt. Etter en gjennomgang vi hadde med de regionale helseforetakene i vinter, la vi fram for dem en ytterligere og forsterket presisering av de forutsetningene som representanten Ballo og jeg flere ganger har utvekslet synspunkter på i denne sal, der jeg har gitt klart uttrykk for hva som skal være styrende, og det kommer til å bli fulgt opp.

Det er imidlertid en krevende situasjon i helseforetakene, fordi samtidig som det skal satses på et utvalgt område som psykiatrien, skal det også effektiviseres og omstilles på hele sektoren. Da tror jeg det er ganske viktig at

man har en målrettet styring både fra politiske myndigheters side og fra de regionale helseforetakenes side for å sikre det. Det er en oppgave jeg har påtatt meg å sørge for.

Presidenten: Det blir tre oppfølgingsspørsmål – først Harald T. Nesvik.

Harald T. Nesvik (FrP): Jeg har et oppfølgingsspørsmål til helseministeren.

Én ting er at vi bygger ut psykiatrien. Det brukes mer midler innenfor psykiatrien, altså i kroner og øre. Men det som er det viktigste for pasienten, er å komme innenfor psykiatrien, at man faktisk får den hjelp som man skal ha, og at vi har en effektivitet innenfor dette systemet som gjør at man møter kompetent personell og den type helsepersonell som man faktisk har behov for. Da er det bekymringsfullt at vi stadig blir møtt med problemstillinger som at en psykiater i Norge gjennomsnittlig behandler 1,4 pasient pr. dag. Da er det ikke rart at vi trenger stadig flere midler i dette landet, også innenfor psykiatrien, for å få hjelp til dem som har behov for det.

Spørsmålet mitt til helseministeren er følgende: Hva gjør man nå aktivt i forhold til den psykiatriske omsorgen for faktisk å øke effektiviteten og sørge for at det blir behandlet flere pasienter pr. ansatt?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg er grunnleggende enig med representanten Nesvik i utgangspunktet. Vi må ha fokus ikke bare på dem som er i psykiatrien, og som får hjelp i psykiatrien, men minst like mye fokus må det være på dem som venter på hjelp. I en slik situasjon kan vi ikke koste på oss den luksus det er at det behandles så få pasienter pr. behandler som vi har sett en del tall for de senere årene. Derfor er det i opptrappingsplanen satt fokus på økt produktivitet.

Jeg har utfordret fagmiljøene, antakelig også ertet dem på meg, nettopp for å sørge for at dette blir tatt på alvor. Vi ser nå at fra opptrappingsplanens start til og med 2004 har produktiviteten økt med om lag 30 pst. innen barne- og ungdomspsykiatrien, og med 7 pst. innen voksenpsykiatrien. Det betyr at målet om 50 pst. økning er godt innen rekkevidde for barne- og ungdomspsykiatrien, mens vi har noe større utfordringer for voksenpsykiatrien. Men dette må vi følge ytterligere opp.

Presidenten: Sigbjørn Molvik – til oppfølgingsspørsmål.

Sigbjørn Molvik (SV): I SV er vi svært bekymret over situasjonen i psykiatrien, særlig når det gjelder barn og ungdom. Gjennomsnittlig ventetid for behandling er nå 79 dager for denne gruppa. Dette er gjennomsnittlig ventetid, og det betyr altså at mange alvorlig psykisk syke barn og unge går og venter på behandling i flere måneder, kanskje så lenge som et halvt år. Vi vet dessverre at mange rett og slett går til grunne i denne ventetida.

Representanten Ballo har nå gitt oss eksempler på hvordan andre – direktører og høytlønte leger – stikker

av gårde med store deler av den ressursøkninga som Stortinget bevilger til helseforetakene. Viser ikke dette at det er behov for ikke bare å ha kritiske merknader, men å foreta radikale grep, når det gjelder styringa av ressursene til spesialisthelsetjenesten allerede i revidert budsjett i år?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det er et faktum at stadig flere barn og unge får hjelp av psykiatrien, men det er også et faktum at stadig flere søker hjelp. Det har sammenheng med at tilbudet bygges ut, og at tilgjengeligheten av tilbudene blir bedre, det har sammenheng med holdninger i samfunnet som gjør at det er lettere å innrømme at man sliter med sin psykiske helse, og det er bra. Men det skjer noe av det samme som skjer når man bygger ut en vei – trafikken fylles opp igjen ganske fort, selv om kapasiteten er økt. Det er situasjonen vi står overfor, den er vi nødt til å møte med en økt innsats mot de svakeste og de sykeste.

Representanten Molvik kopler dette til en del uheldige forhold knyttet til direktørers pensjonsforhold og lønnsforhold. Jeg har tidligere i denne sal varslet en gjennomgang av disse forhold. Den er iverksatt, og dette er nå under oppfølging, både på regionalt nivå og på helseforetaksnivå der det har vært grunnlag for det. Jeg har stor tillit til at foretakene også vil ta de kulturelle utfordringer som er i kjølvannet av disse sakene.

Presidenten: Siste oppfølgingsspørsmål i denne runden – Bjarne Håkon Hanssen.

Bjarne Håkon Hanssen (A): Faren er her at vi havner i en ond sirkel, at vi politisk begrunner vekst i budsjettene med ønsket om å bedre tilbudet til pasientene, og så ser vi at veksten gir rom for voldsomme lønnsøkninger – særlig for legene – som igjen gir grunnlag for kutt i pasienttilbudene, noe som utløser politisk aktivitet for å øke budsjettene for å styrke pasienttilbudene. Faren er altså at vi får en ond sirkel.

Jeg har stor respekt for at lønsspørsmål er et forhandlingsspørsmål. Men føler ikke helseministeren at denne situasjonen også krever politisk handling, sånn at vi faktisk sikrer oss at økte bevilgninger med utgangspunkt i bedre pasienttilbud faktisk fører til bedre pasienttilbud?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg har ikke vanskeligheter med å være enig med representanten Bjarne Håkon Hanssen i at vi her står overfor et betydelig paradoks. Det største paradokset jeg har sett i den offentlige debatten om dette, var den aksjonen som noen av disse legene gjennomførte ved Universitetssykehuset i Nord-Norge, hvor de klagde på ressursknapphet og inviterte helseministeren til å komme opp og peke på hvilke pasienter som ikke skulle behandles. Det er et uttrykk for et uverdigg spill rundt disse forholdene, og det kommer fra folk som jeg mener sitter i glasshus.

Dermed har jeg også gitt uttrykk for at jeg har klare kritiske merknader, og jeg mener at det gir gale signalef-

fekter når enkeltgrupper får så store lønnstillegg som vi her har sett eksempler på.

Det vi fra politisk hold kan gjøre, er å sikre at kompetansen til å drive lønnsforhandlinger i helseforetakene styrkes.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Ola D. Gløtvold (Sp): Jeg har et spørsmål til helseministeren når det gjelder eldreomsorg, aldersmedisin og geriatri.

De eldre opplever ofte å bli sendt mellom hjem, sykehus og eldreinstitusjon i en evig runddans. Vi har et økende antall mennesker i høy alder som ofte har mange og sammensatte lidelser når det gjelder sykdomsbildet. Disse behandles og medisineres for én og én sykdom av gangen og er innom mange diagnoser og mange behandlere og medikamentutskrivere. Dette fører da til feilmedisinering og feil bruk av medisiner, samtidig som det kan være ufullstendig medisinering i forhold til f.eks. smertebehandling.

Kommunehelsetjenesten får stadig tyngre pasienter tilbake fra sykehusene, og det krever høyere kompetanse. Fastlegeordningen er ikke bra nok i mange kommuner. Tilsynslegeordningen ved institusjonene for eldre burde bedres. Utdanning og forskning innenfor geriatri bør økes og stimuleres. Og sist, men ikke minst: Hvem som har ansvaret for den totale medisinering av disse eldre, må nå avklares.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Representanten Gløtvold setter søkelyset på en veldig viktig, og en voksende, gruppe, som representerer en utfordring for både helsetjenesten og pleie- og omsorgstjenesten, som sosialministeren har ansvaret for.

Jeg tror at vi må angripe dette langs to veier. For det første må vi styrke kompetansen – det har med forskning og utvikling å gjøre – når det gjelder geriatri, alderspsykiatri osv., men også kompetansen i det utøvende ledd i forhold til det representanten Gløtvold pekte på, når det gjelder håndtering og administrering av medisiner. For det andre må vi angripe det systemmessige. Vi trenger i dag en bedre samhandling mellom de ulike leddene i helsetjenesten enn det vi har. Vi har gjennomført en fastlegereform som har vært meget vellykket. Den fungerer etter evalueringen veldig bra og til brukernes tilfredshet. Vi har gjennomført en sykehusreform der vi fortsatt har store utfordringer med hensyn til gjennomføringen, og der vi skal foreslå en evaluering og en justering på de punktene hvor det måtte være grunnlag for det. Men når de to reformene er på plass, ser jeg for meg at den neste generasjon av helsereform vil gå på samhandlingen, samspillet, helheten mellom førstelinjen og andrelinjen, til beste for de pasientene som både hyppig og med store utfordringer passerer disse ansvarsgrensene.

Vi ser gode resultater av forsøk på en helhetlig tilnærming, bl.a. i Trondheim, hvor helseforetakene og kommunen samarbeider om intermediaære avdelinger på et sykehjem. Jeg har satt ned et utvalg som i løpet av dette

året skal utrede grunnlaget for en slik samhandlingsreform, en slik helhetsreform mellom første- og andrelinjen.

Ola D. Gløtvold (Sp): Jeg takker helseministeren for svaret.

Jeg er glad for at det blir økt fokusering på aldersmedisin og geriatri. Jeg mener også at statusen for denne delen av medisinen bør økes nettopp gjennom satsing både på fagutdanning og forskning. Allmenmedisinutdanningen må styrkes i forhold til geriatri og aldersmedisin.

Så har jeg lyst til å spørre helseministeren: Vil han bidra til at man f.eks. kan få utviklet et elektronisk medisinkort som kan følge pasienten, slik at hjemmesykepleien og andre aktører får klare beskjeder om medisineringen, at dette samordnes på en riktig måte, og at man får en avklaring tidligere enn hva helseministeren nå var inne på, når det gjelder overordnet klinisk og medisinsk ansvar? Én lege må ha det overordnede ansvaret for enkeltmennesket, slik at medisineringen kan følges på en skikkelig måte, slik at man får en forsvarlig tildeling av medisiner og en tilstrekkelig tildeling av medisiner, ikke minst i forhold til smertebehandling av eldre.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det siste punktet er en sak som sosialministeren og jeg samarbeider om oppfølgingen av i forlengelsen av arbeidet med å styrke kvaliteten i pleie- og omsorgstjenesten.

Spørsmålet om et elektronisk pasientkort har vært utredet. Det vil være aktuelt å ta det opp igjen i forbindelse med den internasjonale utviklingen på dette området, hvor man innenfor EU i stor grad nå forbereder seg på å ta i bruk den type verktøy.

Presidenten: Det blir ett oppfølgingsspørsmål – Marit Arnstad.

Marit Arnstad (Sp): Som helseministeren var inne på, er dette et område som er mer uensartet og kanskje også mer komplekst enn tidligere. Sykehusreformen har ført til en annen type ansvarsforhold mellom sykehus og kommunehelsetjeneste når det gjelder de eldre som er under behandling. Strukturen i eldreomsorgen har også forandret seg, samtidig som gruppen eldre er mer variert og har mer varierte leveforhold enn tidligere.

I likhet med representanten Gløtvold er jeg opptatt av at det her er snakk om muligheten til kompetanse og utdanning innenfor eldreomsorgen for å få en riktig behandling av de ulike gruppene, men også om hvorledes man skal få et bedre samspill mellom stat og kommune, mellom helseforetak og kommunehelsetjeneste.

Jeg er enig i mange av de betraktningene helseministeren kom med, men svaret på det som ble sagt her, er jo ikke at man enda en gang skyver ansvaret over på kommunene, men at Regjeringen for det første tar et klart ansvar for å etablere det samspillet som må til, og for det andre også er villig til å bevilge de nødvendige ressursene på utdanningssiden når det gjelder eldreomsorgen.

Spørsmålet her er: Er Regjeringen villig til å ta det ansvaret?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg mener definitivt at vi ikke bare er villige til å ta ansvar, men at vi har tatt ansvar. Når sosialministeren og jeg har satt i gang en utredning av en reform basert på bedre samspill mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, er ikke det for å skyve på ansvaret. Det er tvert imot for å kartlegge de soner av overlappende ansvar eller tilgrensende ansvar som finnes, og hvordan man gjennom finansieringssystemet, gjennom regelverk og gjennom organisering og rutiner kan få dette til å framstå mer som en helhet for de pasientene som systemet er til for. Jeg har stor tro på, ut fra de erfaringer som er høstet enkelte steder i landet, bl.a. i representanten Arnstads egen region, at det faktisk er mulig å få til uten å skyve på ansvaret, og uten å ta opp igjen spørsmålet om oppgave- og ansvarsfordelingen mellom stat og kommune.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Bjarne Håkon Hanssen (A): Jeg har et spørsmål til sosialministeren.

Jeg står her med et intervju sosialministeren i går gav til TV 2 Nettavisen, der sosialministeren kommenterer en økning i sykefraværet på nesten 9 pst., noe som bekymrer sosialministeren. Og jeg er enig i at det er grunn til å føle bekymring i forhold til det.

Men i intervjuet sier sosialministeren at vi har en kultur for at altfor mange er borte fra jobben. Og da spør jeg meg: Er problemet med sykefraværet et kulturelt problem, eller er det en annen type problem? Finn Bergesen jr. sier at vi er «en nasjon av sytere». Spørsmålet mitt blir da: Er det slik at økningen i sykefraværet skyldes at vi blir latere og latere, at vi er unnasluntrere og sytere, og at vi kynisk utnytter sykkelønsordningen, eller er det andre, mer sammensatte, problemer som fører til økning i sykefraværet? Er nordmenn borte fra jobb fordi de er syke, eller er det fordi de er late?

Statsråd Ingjerd Schou: Jeg har ikke tenkt å være med på noen som helst moralisering over det som enkelte har omtalt ved å bruke ord som sutring eller unnasluntring. Det at folk er borte fra arbeid, er et sammensatt problem. Når jeg henspiller på kultur, handler det om oppmerksomhet på at man er syk, i stedet for at man i langt større grad har oppmerksomhet omkring hva man kan gjøre til tross for at man er syk, til tross for at man får behandling, og til tross for at man har en diagnose – det er mange som går på jobb for det. Det handler om arbeidsgivernes særlige ansvar for å legge til rette for at ansatte nettopp skal kunne fungere delt og tilpasset på arbeidsplassen. Det handler om en kultur på arbeidsgiversiden.

Det handler også om en kultur i forhold til legene og legenes holdning når det gjelder å være opptatt av helheten til mennesket, helheten til pasienten, som også har et liv utenom legekantoret, og der legen ofte kanskje heller ikke kjenner arbeidsplassen, slik at man får til en sam-

handling mellom pasient, arbeidsgiver og lege for å legge til rette for at det skal være mulig.

Derfor vil også Regjeringen foreslå tiltak som forplikter, og som «tvinger» både arbeidsgiver, arbeidstaker og lege til å lage en plan, for å legge til rette og for å ha den kontakten. Når sykefraværet stiger, ser vi nettopp at det samarbeidet ikke fungerer. Arbeidsgiverne har et særlig ansvar. Både sykefraværet i IA-bedrifter – inkluderende arbeidslivsbedrifter – og sykefraværet ellers stiger, og det betyr jo at partene har et særlig ansvar for å sørge for at vi nå får resultater i forhold til det som er inngått avtale, og som Regjeringen gir fornyet tillit til, nemlig intensjonsavtalen.

Bjarne Håkon Hanssen (A): Jeg takker for svaret, som jeg synes var et interessant og godt svar.

Jeg synes det er viktig å understreke at når Finn Bergesen jr. kaller nordmenn for «sytere», er det interessant at sosialministeren i Stortinget gjør det klart at en viktig grunn til at sykefraværet øker, er at arbeidsgiverne ikke tar det ansvaret de har. Det synes jeg er en viktig understreking fra sosialministerens side.

Men når sosialministeren svarer som hun gjør, i Stortinget, er det jo merkelig at den første ryggmargsrefleksjonen som åpenbart går gjennom Høyres stortingsgruppe når dette problemet kommer opp, er at representanten Ivar Kristiansen øyeblikkelig går ut på TV og sier at svaret er å straffe arbeidstakerne ved ytterligere å ramme deres velferdsordninger, og med en gang rasler med innføring av karensdager. Nå er jeg veldig glad for at Regjeringen ikke er enig med Høyres stortingsgruppe, og jeg er glad for at sosialministeren bekrefter det nå.

Statsråd Ingjerd Schou: Regjeringen står ved avtalen. Når vi ser på sykefraværet, ser vi at det er langtidsfraværet som øker, ikke korttidsfraværet. Det er det legemeldte sykefraværet som øker. Da handler det om at det ikke er godt nok samspill – eller at det er mangel på samspill – mellom de tre aktørene jeg nevnte. Samtidig gir Regjeringen fornyet tillit til avtalen. I samarbeid med partene vil Regjeringen foreslå en rekke tiltak som gjør at man i sterkere grad forplikter seg, pluss at det ligger straffereaksjoner inne: Hvis ikke legen følger opp med en funksjonsvurdering og inngår i dette forpliktende samarbeidet, kan legen miste retten til å sykmelde. Hvis pasienten, arbeidstakeren, ikke er villig til å være med på denne tilretteleggingen og medvirke til at man kan foreta en vurdering av hva man faktisk kan gjøre, kan man miste retten til å få sykepenger. Arbeidsgiverne må medvirke til at man faktisk legger til rette på arbeidsplassen.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Asmund Kristoffersen.

Asmund Kristoffersen (A): Det er bekymringsfullt, ut fra minst to forhold, at sykefraværet øker. Det ene er at det innebærer en stor kostnad for arbeidsgivere og for samfunnet. Det andre, som kanskje er vel så viktig, er at

den enkelte arbeidstaker ikke makter å stå i arbeid og ivareta sitt arbeid.

Vi har et avtaleverk som tilsier at arbeidsforholdene på den enkelte arbeidsplass skal legges til rette slik at man kan fungere også om man ikke er 100 pst. frisk. Men innspill vi får fra ulike hold, tilsier at den enkelte arbeidsgiver, både i offentlig og privat sektor, slett ikke legger forholdene til rette slik som det avtaleverket vi har, tilsier at det gjøres – altså mer eller mindre en sabotering, for å sette det litt på spissen. Det er en viktig årsak til høyt sykefravær.

Da er mitt spørsmål: Hva vil sosialministeren gjøre for at arbeidsgiverne, som sitter med de viktigste virkemidlene, skal følge opp tilretteleggingen for en arbeidstaker som ikke er 100 pst. frisk?

Statsråd Ingjerd Schou: Dette er et kjempeviktig spørsmål, og det er nettopp det det har vært drøftinger om mellom partene i oppfølgingen av intensjonsavtalen om inkluderende arbeidsliv. Regjeringen er jo selv arbeidsgiver og vil gå inn i forhold i alle departementer og underliggende områder ytterligere for å følge opp IA-avtalen. Vi vil også ha et møte med partene nettopp om denne urovekkende utviklingen.

Når det gjelder alle de arbeidsgiverne som ikke følger opp, er det nettopp derfor vi nå er inne og vil foreslå tiltak som «tvinger» dem, og som gjør at alle parter blir holdt i ørene, nettopp fordi vi må få ned fraværet. IA-avtalen er god på papiret, den. Men det er ikke nok å bli det, man skal også være det. Derfor skjerper vi også tiltakene. Hovedregelen er at man skal være på jobb. Arbeidsgiverne skal medvirke til å lage en plan som legger til rette for at man med det utgangspunktet man har i ryggsekken – med mindre det er medisinsk indisert at man må være inaktiv – skal være på arbeid.

Presidenten: Sigbjørn Molvik – til oppfølgingsspørsmål.

Sigbjørn Molvik (SV): De sykefraværstallene vi fikk i går, forteller oss at den aller største økningen i sykefravær finner vi blant kvinner og i pleie- og omsorgsyrkene. Vi vet fra mange ulike undersøkelser at lav bemanning, høyt arbeidspress og tunge løft gjør at de som arbeider i disse yrkene, får helseplager og blir syke.

Staten er en av avtalepartene i IA-avtalen. Samtidig har staten og sosialministeren et overordnet ansvar for pleie- og omsorgssektoren i kommunene og rekruttering av personell i den sammenheng. Hvilke tiltak vil sosialministeren sette i verk for å oppfylle statens ansvar, både i forhold til IA-avtalen og i forhold til den kommunale pleie- og omsorgssektoren, når det gjelder å bedre arbeidsforholdene i disse yrkene?

Statsråd Ingjerd Schou: Det er de samme tiltakene Regjeringen kommer til å foreslå overfor pleie- og omsorgssektoren, som gjelder for andre områder. Innenfor samtlige områder, også pleie og omsorg, øker sykefraværet. Det øker også i forhold til det som er inkluderende

arbeidslivsavtaler. Det som gjelder pleie- og omsorgssektoren spesielt, er at nettopp innenfor den sektoren har det faktisk vært en del lyspunkter. De er ikke gode nok til å slå ut på noen som helst måte, men vi ser at det handler om ledelse, organisering, individuell tilrettelegging og tekniske hjelpemidler. Derfor bruker Regjeringen 130 mill. kr i forhold til en rekrutteringsplan nettopp innenfor dette området, for å gi kompetanse til å se den enkelte, og også gi mer kompetanse til dem som er ufaglærte. I tillegg er det slik at vi sammen med Kommunenes Sentralforbund har et prosjekt som heter «Flink med folk», som handler om nettopp disse tingene, organisering og ledelse. Vi ser også at noen av dem som har lyktes, har lagt til rette slik at man kan ha ønsketurnuser, og at en større grad av tilrettelegging har effekt på sykefraværet.

Presidenten: Magnhild Meltveit Kleppa – til siste oppfølgingsspørsmål.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Sandman-utvalet sette søkjelyset på tiltak på den enkelte arbeidsplassen. Eg vil spørja statsråden: Når skal Regjeringa setja søkjelyset på sin eigen politikk på dette feltet? Regjeringa sitt fokus er på konkurranseutsetjing og privatisering, og det aukar presset på dei som blir igjen på dei ulike arbeidsplassane. Det gjeld òg knappe rammer i kommunesektoren, og det gjeld omstilling og nedbemanning i statleg verksemd.

Det er ord i rette tid når professor Steinar Westin seier i Vårt Land i dag at det er «råskapen i arbeidslivet som driv folk inn på legekontora». Han gir sosialministeren det rådet å ta ein prat med samferdselsministeren, for det er der trykket no er i forhold til ytterlegare anbudsutsetjing. Denne gongen gjeld det NSB og dei tilsette der. Vil statsråden lytta til det rådet, og vil ho ytterlegare setja søkjelyset på Regjeringa sin eigen politikk?

Statsråd Ingjerd Schou: Jeg hører at representanten Kleppa mener at Regjeringen skal slutte å blande seg inn, slik at vi nå ikke lenger skal ha anbud, vi skal ikke lenger omstille, vi skal ikke lenger effektivisere. Det er slik i det norske samfunnet, på alle områder, at vi er forpliktet i forhold til dem vi er her for, til å sørge for å forvalte midlene og få de resultatene som er til det beste for folk. Det betyr at vi parallelt med at vi har effektivisering og omstilling, ser på gode måter å organisere virksomheter på, for å klare å ha et inkluderende arbeidsliv som gjør at vi ser den enkelte. Regjeringen tar ansvar også for disse områdene, og vi har en fornyet oppmerksomhet omkring det nå. Vi ser at det er helt nødvendig, og at det mange steder også er slik i vår egen virksomhet at den enkelte ikke blir tilstrekkelig sett, og at arbeidsgiver ikke i tilstrekkelig grad legger til rette.

Og er det slik at man kan være delvis i arbeid, så skal man bruke gradert sykmelding og ikke aktiv sykmelding, nettopp for å sikre at kontakten med arbeidsplassen holdes oppe.

Presidenten: Tiden for den muntlige spørretimen er omme, og vi går over til den ordinære spørretimen.

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir en rekke endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den oversikt som er omdelt på representantenes plasser i salen.

De foreslåtte endringer i dagens spørretime foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Steinar Bastesen til utenriksministeren, vil bli besvart av finansministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist.

Spørsmål 13, fra representanten Inge Ryan til nærings- og handelsministeren, er overført til samferdselsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 14, fra representanten Torstein Rudihagen til kommunal- og regionalministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 15, fra representanten Ingvild Vaggen Malvik til miljøvernministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 17, fra representanten Heidi Sørensen til arbeids- og administrasjonsministeren, blir etter anmodning fra statsråden flyttet og besvart etter spørsmål 2.*

S p ø r s m å l 1

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Steinar Bastesen til utenriksministeren, vil bli besvart av finansministeren på vegne av utenriksministeren.

Steinar Bastesen (Kp): Jeg har et spørsmål til utenriksministeren, som presidenten sa vil bli besvart av finansministeren:

«WTO-forhandlinger mellom Russland og Norge har ført til reduksjon i toll på fisk til Russland fra 15–20 til 3–4 pst.

Hvordan kan WTO brukes til å få redusert EUs og andre lands toll på norsk fisk?»

Statsråd Per-Kristian Foss: Forhandlingene mellom Norge og Russland som representanten Bastesen viser til, er en del av Russlands tiltredelsesforhandlinger til WTO. Disse forhandlingene er ennå ikke slutført, og det er derfor for tidlig å si hva som vil bli det endelige resultatet, herunder også hva som blir størrelsen på eventuelle tollreduksjoner.

Når det gjelder å få redusert EUs og andre lands toll på norsk fisk, er dette vesentlig for vårt arbeid i den pågående forhandlingsrunden i WTO. Reduksjon, og på sikt også eliminering, av tollsatsene er en sentral målsetting i forhandlingene om markedsadgang for industrivarer, som også omfatter fisk. For Norge er det derfor svært viktig at reelle forhandlinger i WTO nå videreføres, og at

* I tillegg bortfalt spørsmål 12, fra representanten Trond Giske til utdannings- og forskningsministeren.

vi kan oppnå et resultat som ikke skyves for langt ut i tid. Vi bidrar aktivt for å få forhandlingene tilbake på sporet igjen.

Steinar Bastesen (Kp): Jeg har følgende tilleggs-spørsmål: Blir Norge møtt med krav om lavere toll på landbruksvarer eller reduksjon av landbruksstøtte når vi fremmer ønsket om lavere fisketoll? Hvordan forholder vi oss til disse koblingene?

Statsråd Per-Kristian Foss: Jeg vil for det første si når representanten i sitt spørsmål viser til forhandlingene med Russland, at disse er jo ikke avsluttet. Vanlig praksis i internasjonale forhandlinger tilsier at konkret informasjon av den typen som det her refereres til, altså prosenttallene som spørsmålet bruker, behandles konfidensielt av forhandlingspartnerne inntil forhandlingene er avsluttet. Derfor kan jeg verken bekrefte eller avkrefte de konkrete tallstørrelsene som det refereres til.

Det er med andre ord for tidlig å si noe om det konkrete resultat av disse forhandlingene mellom Russland og WTO. Derfor er det også vanskelig på det nåværende tidspunkt å påberope seg disse tallene i forhandlinger for Norge innenfor WTO-området. Det er Regjeringens erfaring at alle spørsmål henger sammen med alt når det forhandles om ulike deler av WTO-forhandlingene, men den direkte sammenkobling som spørteren henviser til, er ikke nødvendigvis den riktige.

Steinar Bastesen (Kp): Jeg konstaterer at jeg ikke har fått svar på spørsmålet. Jeg takker jo for det da.

Det er nå en gang slik at i internasjonale forhandlinger, både med WTO og med EU, blir vi møtt med krav når det gjelder landbruksvarer. Men jeg konstaterer, som sagt, at jeg ikke har fått svar på spørsmålet som jeg stilte.

Det andre jeg vil si, er at liberaliseringen av handelen med industrivarer er kommet langt. Når fisk er definert som industrivarer i WTO, må det vel bety at også fisketollen står for fall?

Presidenten: Presidenten vil bemerke at takknemlighet er en dyd. Men det er første gang presidenten har hørt at den har vært drevet så langt at man har takket for at man ikke har fått svar.

Statsråd Per-Kristian Foss: Det har en naturlig sammenheng med at det å svare på hva som foregår i forhandlinger som ikke foregår, kan være vanskelig. Spørteren stiller spørsmål om hva som vil skje i de kommende WTO-forhandlinger. Som kjent er vi nå i en prosess hvor partene tar sikte på å tilpasse sine krav slik at det muliggjør en gjenopptakelse av prosessen.

Det er ikke ukjent at Norge er blant de land som utsettes for en del kritikk for sin høye beskyttelsestoll på landbruksvarer fra en del av industrilandene, for ikke å snakke om en stor gruppe av u-landene. Så at landbruksvarer er et tema i WTO-forhandlingene, er ingen spesiell nyhet, men det gjelder jo ikke bare for Norges vedkommende.

S p ø r s m å l 2

Per Roar Bredvold (FrP): Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til finansministeren:

«Åmot kommune har satset mye penger på å legge forholdene godt til rette for Forsvarets etableringer i Østerdal garnison. Nå viser det seg at kommunen ikke får tiltenkte skatteinntekter fra soldater med 3 års kontrakt i Telemarkbataljonen, fordi hyblene er 7 kvadratmeter for små til å kreve flytting til Rena.

Kan statsråden vurdere å endre regelverket når det inngås såpass lange kontrakter som 3 år, selv om antall kvadratmeter ikke er mange nok?»

Statsråd Per-Kristian Foss: Etter Finansdepartementets forskrift til skatteloven skal en person i forhold til skattereglene anses bosatt der hvor vedkommende har sitt hjem. I tilfelle personen pendler mellom flere boliger, vil det avhenge av flere faktorer hvilken bolig som skal regnes som skattemessig bosted. En av disse faktorene vil være hvorvidt den enkelte bolig må karakteriseres som selvstendig eller uselvstendig. Hvis boligen ved arbeidsstedet må karakteriseres som selvstendig, blir løsningen gjennomgående den at skattyteren anses bosatt i denne selvstendige boligen.

Som selvstendig bolig regnes kun hus eller leilighet som har minst 30 m² boareal og har innlagt vann og avløp. Det kreves videre at pendleren eier eller disponerer boligen for et tidsrom som må forutsettes å få en varighet av minst ett år, og at pendleren har tilgang alle ukens dager.

Reglene om skattemessig bosted for pendlere ble endret med virkning fra og med inntektsåret 2001. Tidligere var kravene til selvstendig bolig oppfylt dersom boligen hadde kjøkken og skattyteren disponerte den for et tidsrom på minst seks måneder.

Dette førte til at selv små og hybelpregede losjier i de større byene ble ansett som pendlerens skattemessige bosted. Pendleren mistet da fradragsrett for pendlingen til sin normalt fullverdige bolig i det gamle hjemdistriktet, og denne hjemkommunen mistet skatt fra ham eller henne. Dagens regler om bl.a. minst 30 m² boligareal er et resultat av endringene som er skjedd. Bare når pendleren har den boligstandard på arbeidsstedet som dagens regler anviser, blir det aktuelt å behandle den boligen som skattemessig bosted, fremfor en fullverdige bolig i det gamle hjemdistriktet. Dagens regler gir altså pendlerfradrag til flere enslige pendlere, og de gamle hjemkommunene får mer av skatten fra dem. At arbeidskommunen får mindre av skatten, følger med andre ord av disse reglene.

Dersom vi, i tråd med spørsmålet fra representanten Bredvold, senker kravene til selvstendig bolig i arbeidskommunen ved mer varig arbeid der, vil resultatet bli et bortfall av pendlerfradraget for enslige og en overføring av skatteinntekter fra distriktkommuner til sentrale arbeidskommuner. Det vil jeg anse som uaktuelt nå, på bakgrunn av Stortingets behandling av saken tidligere.

Det ville komplisere regelverket å la særlig langvarig pendling, f.eks. over to år, slå ut i senkede krav til bolig-

standard i arbeidskommunen. En slik endring kunne også virke dårlig tilpasset til de mer vanlige måter å innrette seg på. Ved særlig langvarig pendling vil vel de fleste heller ta sikte på en større bolig enn en mindre i arbeidskommunen.

Familieforsørgere anses normalt skattemessig bosatt der ektefellen eller barna holder til, uansett standard og størrelse på de to boligene. Endringene i den retning som representanten Bredvold skisserer, vil derfor ikke gi noe særlig ekstra skatteinntekter til arbeidskommunen fra familieforsørgere.

Etter dette kan jeg ikke se at tilfellene i Åmot kommune, med militært losji på under 30 m², tilsier noen endring i regelverket om skattemessig bosted for pendlere.

Per Roar Bredvold (FrP): Jeg takker statsråden for svaret, som var både langt og omfattende, og ikke minst lærerikt for dem som ikke kjenner til lovverket.

Åmot kommune, med Rena som sentrum, har på vegne av storsamfunnet sagt ja til en etablering av Forsvaret i Østerdalen. De har investert ca. 300 mill. kr. Svært mye av denne investeringen har vært finansiert ved lån. Det har vært investert i barnehager, infrastruktur, kulturhus m.m. for at de som jobber i Forsvaret, skal få sine servicebehov dekket. Da ønsker de selvfølgelig å få skatteinntekter til gjengjeld for denne investeringen, slik at de kan klare å betale avdrag på de lån de har, og ikke minst renter.

Forsvaret er i en særstilling når det gjelder det at arbeidsfolk bor ute i distriktet. Det er ikke slik finansministeren sier, at man pendler fra distriktskommuner til sentrale arbeidskommuner. Åmot kommune er langt ute i distriktet, for å si det slik, det er en distriktskommune. Da skulle en tro at Forsvarets etableringer kanskje skulle tilsi at dette regelverket kunne ses noe på når det inngås treårige eller lengre kontrakter.

Statsråd Per-Kristian Foss: Jeg har ikke noen kommentar å gi til beskrivelsen av forholdene i Åmot. Det er sikkert riktig det spøreren her skisserer, om de store investeringer som er gjort.

På det konkrete spørsmålet om vi skal ha særregler for militært ansatte, vil jeg svare nei, det ville ikke være rett og rimelig. På spørsmålet om vi skal ha særregler for særlig lange pendleropphold, er svaret fortsatt nei, som jeg sa i mitt første svar, fordi det vil komplisere regelverket. Spørrens parti, for øvrig sammen med mitt parti, er vel opptatt av at vi skal få et enkelt og forståelig regelverk.

Generell endring av reglene om pendling vil lett ramme – utilsiktet i forhold til spøreren – distriktskommuner og gi færre single, eller enslige, pendlerfradrag.

Per Roar Bredvold (FrP): Jeg takker nok en gang for svaret, som ikke var noe positivt, sett med mine øyne, og sett fra Åmot kommune.

Det er i grunnen en tilfeldighet at disse hyblene ble 23 m², sier prosjektleder Kristian Slorbak i Forsvarsbygg. Det ble valgt 23 m² størrelse, men det kunne like

gjørne ha blitt valgt 30 m². Det er klart at hadde det vært 30 m², hadde ikke dette vært noe problem for dem som er enslige, de som ikke har familie der de kommer fra.

Her må en kanskje satse mer på frivillig flytting istedenfor tvang. For en kommune som altså har investert såpass mye penger, og trodd og ment at den skulle få en del skatteinntekter tilbake, virker dette uheldig.

Spørsmålet mitt var om det er mulig å gi dispensasjon på grunnlag av lange kontrakter, i dette tilfellet treårskontrakter eller lengre. Det jeg mener med lengre, er at flere av dem som er i Telemarkbataljonen, har ønske om å forlange treårskontrakten og kanskje bo der enda lenger.

Jeg er kjent med at regelverket er strengt, og et regelverk skal være strengt, det skal være enkelt, men jeg hadde håpet at det skulle være muligheter for å gi dispensasjon når kontrakten er såpass lang.

Statsråd Per-Kristian Foss: Det spørsmålet har jeg svart på tidligere, to ganger.

Jeg vil i tillegg si at det jeg redegjorde for i mitt første og – som representanten ganske riktig bemerket – lange svar, er et regelverk som har eksistert siden 2001, så det hadde vært mulig å sette seg inn i regelverket og innrette seg deretter.

Presidenten: Vi går da til spørsmål 17.

S p ø r s m å l 1 7

Heidi Sørensen (SV): Jeg har et spørsmål til den nye arbeids- og administrasjonsministeren:

«Miljøvernministeren og Regjeringen har engasjert seg for å stanse bruken av regnskogtømmer i byggevarerbransjen. Bilinga er en truet tresort som vokser i Sentral-Afrika og står på den internasjonale rødlista over truede arter. I det nye teorifagbygget ved Universitetet i Tromsø har Statsbygg tatt i bruk denne tresorten. Det er ingenting som tyder på at trevirket er hogd på en bærekraftig måte.

Hva kommer statsråden til å foreta seg i denne konkrete saken, og hvordan vil han hindre at dette gjentas?»

Presidenten: Presidenten er litt i tvil om hvorvidt arbeids- og administrasjonsministeren er ny lenger, men vær så god.

Statsråd Morten Andreas Meyer: Innledningsvis vil jeg understreke at det legges stor vekt på at det i staten benyttes materialer og metoder som samsvarer med prinsippene for bærekraftig utvikling. For Statsbyggs vedkommende betyr dette at virksomheten skal velge byggematerialer med miljødeklarasjon basert på internasjonale ISO-standarder. Som del av en aktiv miljøstrategi har Statsbygg utviklet en egen miljøveiledning som et hjelpemiddel for å tolke og vurdere ulike produkters miljødata. Dette viser at Statsbygg vektlegger bruk av miljøriktige materialer og arbeidsmetoder i utøvelse av sin virksomhet.

Når det gjelder den konkrete saken om bruk av bilinga-parkett i teorifagbygget ved Universitetet i Tromsø, har departementet mottatt en orientering fra Statsbygg. Den viser at etaten ikke grundig nok har kontrollert den innhentede dokumentasjonen om den benyttede tresorten, bilinga. Statsbygg har beklaget dette overfor departementet.

På bakgrunn av denne konkrete hendelsen jobber Statsbygg med å innføre nye og bedre rutiner som skal sikre miljøriktig prosjektering av alle Statsbyggs bygg. Styringssystemet for miljøledelse skal sørge for at ansatte i Statsbygg følger de samme miljøprinsipper. Det er gjort klart for de ansatte i Statsbygg at regnskogmaterialer ikke skal benyttes i etatens bygg, og at denne bestemmelsen skal følges opp umiddelbart i alle pågående prosjekter. Bruken av regnskogtømmer, som i tilfellet ved Universitetet i Tromsø, skal derfor ikke gjentas.

Som et ledd i arbeidet med å sikre forsvarlig import og bruk av byggematerialer legger jeg stor vekt på Statsbyggs innskjerpede rutiner. Det vil bidra til å forhindre bruk av ikke bærekraftige byggematerialer for fremtiden.

Heidi Sørensen (SV): Jeg er glad for svaret, og jeg er glad for at det skal skje en innskjerpelse.

Jeg må si at jeg ble ganske overrasket da jeg leste Nytt fra Regnskogfondet, hvor Statsbygg selv kommenterer denne saken. Den ansvarlige i Statsbygg, Kjell Jensen, sier til dette bladet:

«Bilinga kunne vært fra Skåne for alt det vi visste.»

Det tyder vel på en holdning som skulle tilsi at man ikke akkurat hadde lengst framme i pannebrasken at man skulle unngå den typen tømmer.

Er statsråden nå trygg på at Statsbygg i fremtiden ikke kommer til å gjøre liknende blemmer som det å bruke tømmer – som med stor sannsynlighet også er ulovlig hogd – fra et truet regnskogområde?

Statsråd Morten Andreas Meyer: Jeg er tilfreds med de svarene jeg har fått fra Statsbygg. Jeg er trygg på at vi i fremtiden unngår tilsvarende eksempler på bruk av ikke bærekraftige materialer, og jeg er tilfreds med den kvalitetssikringsprosessen Statsbygg nå legger opp til.

Heidi Sørensen (SV): Dette er ikke første gang man har sett at man har brukt regnskogtømmer når det ikke skulle ha vært gjort. Har statsråden vurdert å gjøre slik som Regnskogfondet i denne konkrete saken krever, rett og slett å rive opp gulvet, for å gjøre det synlig for all verden at dette kan vi ikke godta, for på den måten å statuere et eksempel, slik at man er helt sikker på at det ikke skjer igjen?

Statsråd Morten Andreas Meyer: Jeg har vurdert den siden av saken. Jeg er imidlertid mer opptatt av å sikre kvalitetskontroll og miljøkontroll for fremtiden enn å bedrive symbolpolitikk, som dette i tilfelle ville være. Det vil være lite hensiktsmessig samfunnsøkonomisk å rive opp et gulv som allerede er lagt, og det har ingen miljømessig effekt å gjøre det. Jeg har konkludert med at

nå er det viktigste å sikre at vi i fremtiden ikke opplever tilsvarende eksempler, og det er jeg betrygget i forhold til.

Presidenten: Vi går tilbake til spørsmål 3.

S p ø r s m å l 3

John I. Alvheim (FrP): «Ifølge tilsynsmeldingen for 2003 fra Statens helsetilsyn viser en ny landsomfattende kartlegging som ble utført ved indremedisinske avdelinger i 2003, at tallet på korridorpasienter igjen er økende. Særlig ved St. Olavs Hospital HF og Universitetssykehuset i Nord-Norge HF er det en betydelig økning i forhold til 1999, da tallene var synkende.

Hva mener statsråden kan være årsaken til økningen av korridorpasienter i disse foretakene, og hvilke tiltak er nødvendige for å stanse denne utviklingen?»

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg er enig med den ærede leder av sosialkomiteen i at Helsetilsynets siste måling av korridorpasienter i helseforetakene gir grunn til uro. Det er uverdige å tilby syke mennesker plass i en korridor. Fjerning av korridorsenger har vært et sentralt punkt i styringsbudskapet til de regionale helseforetakene. Jeg har derfor også bedt om en redegjørelse fra helseforetakene om situasjonen.

Målingen fra Helsetilsynet er en punktmåling som er gjort i indremedisinske avdelinger ved 27 helseforetak og tre private sykehus i en bestemt uke, uke 38, i 2003. Tilsvarende målinger var gjennomført i 2002 og 1999. Svakheten ved punktmålinger er at det tidspunktet målingen skjer på, ikke nødvendigvis er representativt for situasjonen hele året. Antall korridorpasienter er også en av kvalitetsindikatorerne som måles av Sosial- og helsedirektoratet. Datamaterialet her er totalt antall korridorpasienter i sykehusene hver eneste dag kl. 7 om morgenen.

SINTEF har i Samdatarapporten 4/03 bearbeidet tallene fra Helsetilsynets målinger i 1999 og 2003, og tallene fra målingene i regi av Sosial- og helsedirektoratet annet og tredje kvartal i 2003. Det er gledelig at SINTEFs gjennomgang viser en klar trend, med reduksjon i antall korridorpasienter for landet som helhet. Spesielt gledelig er det at den største reduksjonen har vært i Helse Midt-Norge, der korridorpasienter lenge har vært et stort problem.

Når man går inn i enkelttallene og rapporteringen fra de enkelte foretakene, avtegner det seg også for mange enkeltsykehus en positiv utvikling. Ved St. Olavs Hospital viser kvalitetsindikatoren for korridorpasienter, slik den er målt av direktoratet, i gjennomsnitt 33 korridorpasienter i perioden fra oktober til desember 2003. St. Olavs Hospitals rapportering fra januar i år viser også et gjennomsnitt på 33 pasienter. Det er en reduksjon fra 76 pasienter i januar 2002. Det rapporteres videre fra St. Olavs Hospital at det i den ene uken da Helsetilsynet gjennomførte sin måling, pågikk byggarbeider ved sykehuset nettopp for å løse korridorproblematikken, og at det derfor var redusert sengekapasitet. St. Olavs Hospital melder for øvrig at de har arbeidet systematisk

for å få bukt med den uverdige situasjonen. Gjennom en samarbeidsavtale med Trondheim kommune er det etablert flere intermediærposter, det er etablert en ny geriatrisk post i det gamle administrasjonsbygget, og det er truffet konkrete tiltak for å redusere intern ventetid. Sykehuset melder at de nå vil legge opp til en enda sterkere styring av hvor de utskrivningsklare pasientene skal ligge, slik at den totale sengekapasiteten utnyttes best mulig.

La meg slå fast: Enhver pasient som tilbys plass i korridoren, er én pasient for mye. Jeg kommer derfor også videre til å forfølge denne saken overfor helseforetakene inntil vi er der vi skal være: å ha fjernet problemet. Det er i denne sammenheng positivt at det sykehuset som kanskje har framstått som en slags «versting» på dette feltet, nå ser ut for å ha tatt et systematisk grep i forhold til problemet. Jeg er også glad for at helseforetakene har tatt aktivt tak i problemene og arbeidet med dem i henhold til de styringssignalene som er gitt. Jeg har forventninger om at de tiltakene som nå gjøres nasjonalt, vil gi resultater.

K a r i L i s e H o l m b e r g hadde her overtatt presidentplassen.

John I. Alvheim (FrP): Jeg takker statsråden for svaret.

Det har vært en prioritert oppgave for departementet og Stortinget å få redusert antall korridorpasienter ved våre sykehus, som er både uverdige og faglig utilfredsstillende.

Slik jeg ser det, kan det være to viktige grunner til at antall korridorpasienter igjen øker. For det første: Såkalte utskrivningsklare pasienter fra sykehusene er såpass dårlige at de trenger intensiv oppfølging etter utskrivningen. Mange kommuner har ikke faglig kompetanse, slik at man av et forsvarlighets hensyn lar pasientene ligge lenger i sykehus, og heller betaler mulkt. En annen grunn, som kanskje er den viktigste, slik jeg ser det, er mangelen på somatiske sykehjemsplasser i svært mange kommuner. Bare et lite mindretall på en tredjedel av våre omsorgsboliger er utstyrt med fast bemanning slik at man kan ta vare på alvorlig syke og omsorgstrende.

Kunne det være en tanke at staten ved helseforetakene og kommunene fikk utrede spørsmålet om etablering av en halvannenlinjetjeneste for de sykeste pasientene over noen tid?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg vil svare direkte på representanten Alvheims spørsmål og si: Ja, det er en idé, og det er en del av det oppdraget Wisløff-utvalget har fått, om å utrede hvordan man kan få til et mer systematisk samarbeid mellom første- og andrelinjetjenesten. Det kan inkludere oppbygging av observasjonsenheter, transittavdelinger, sykestuer og hospiceavdelinger, som til sammen kan bidra til å fjerne problemet med korridorpasienter helt.

John I. Alvheim (FrP): Jeg takker igjen helseministeren for svaret.

Jeg er kjent med at departementet jobber med en forenklet og mer rettferdig tilpasning når det gjelder finansiering av egenandeler for de ulike omsorgstjenestene i kommunene. I den sammenheng mener jeg det ville være fornuftig om en kom frem til et system der pengene fulgte pasientene. Dette ville kunne medføre at private interesser etablerte seg og drev offentlige pleie- og omsorgsinstitusjoner, og at de eldre fikk fritt sykehjemvalg. Jeg tror dette også ville hjelpe på kapasiteten når det gjelder omsorg og pleie i kommunene, noe som igjen ville medvirke til en betydelig reduksjon av korridorpasientene.

Har helseministeren noen sans for denne tankegangen?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det faktum at jeg som helseminister har stått for fritt sykehusvalg kombinert med innsatsstyrt finansiering i sykehussektoren, burde gi et svar på spørsmålet om jeg har sans for tankegangen.

Spørsmålet dreier seg inn mot en annen statsråds konstitusjonelle ansvarsområde, derfor må jeg få henvise til sosialministeren når det gjelder svar på den gjennomgangen av finansieringsordningene og egenbetalingsordningene i pleie- og omsorgssektoren som representanten Alvheim her sikter til.

S p ø r s m å l 4

Sylvia Brustad (A): Jeg vil stille følgende spørsmål til helseministeren:

«I det siste har vi fått særdeles urovekkende opplysninger om at det er avdekket alvorlige forurensninger i Mjøsa. Offentlige myndigheter har advart kvinner i fruktbar alder og barn mot å spise ørret fra Mjøsa. Mange tusen mennesker har også Mjøsa som drikkevannskilde og er nå urolige over kvaliteten på drikkevannet og om det kan være farlig å drikke det. Dersom det også viser seg at vannkvaliteten ikke er god nok, er dette meget alvorlig.

Hva vil statsråden gjøre for å finne ut om vannet i Mjøsa trygt kan drikkes?»

Statsråd Dagfinn Høybråten: På grunn av stor tilførsel av næringsstoffer fra landbruket og kommunale avløpsrensaneanlegg ble det for over 20 år siden gjennomført en omfattende aksjon for å bedre selve vannkvaliteten i Mjøsa. Etter denne aksjonen ble innsjøen både av fagfolk og av lokalbefolkningen betraktet som lite forurenset. Det har imidlertid de senere årene vist seg at fisk kan inneholde forskjellige miljøgifter. Dette er stoffer som man tidligere ikke hadde samme fokusering på eller kunnskap om som det vi har i dag.

I 1996 ble det gitt et landsdekkende, generelt kostholdsråd fra daværende Statens næringsmiddeltilsyn vedrørende funn av kvikksølv i fiskekjøtt fra abbor og gjedde. Fra 1999 ble disse kostholdsrådene utvidet til også å gjelde for ørret og røye.

Statens næringsmiddeltilsyn kom med et nytt kostholdsråd spesielt for Mjøsa på grunnlag av PCB- og dioksinfunn i innsjøen sommeren 2001. Da ble folk rådet fra å spise lever fra lake fisket i Furnesfjorden og fra hovedbassenget i Mjøsa.

På grunn av det høye PCB-innholdet i stor ørret fra Mjøsa og Vorma har det nyopprettede Mattilsynet nylig rådet kvinner i fruktbar alder og barn fra jevnlig å spise stor ørret fra Mjøsa og Vorma. Ørret under 1 kg, liten abbor og all lagesild er det imidlertid ingen fare med å spise.

De miljøgiftene det har vært snakk om i denne sammenheng, er stoffer som i liten grad er vannløselige. De knytter seg primært til partikler som sedimenterer til bunns eller blir tatt opp av plankton i vann. Plankton blir på sin side spist av fisk. På denne måten blir de forskjellige miljøgiftene akkumulert oppover i næringskjeden. Målinger av miljøgifter i vann viser at selve vannet inneholder meget lave konsentrasjoner. I mange tilfeller er de overhodet ikke registrerbare. Ut fra dagens kunnskap er det etter Mattilsynets oppfatning ikke grunn til å bekymre seg for å få i seg slike stoffer ved å drikke vann fra vannverk som har Mjøsa som kilde.

Enkelte vannverk rundt Mjøsa kan imidlertid ha behov for å forbedre sine vannrensaneanlegg. Det er i så fall ikke begrunnet ut fra funn av miljøgifter i vannet, men heller et behov for å levere et klarere vann samt å hindre at bakterier i perioder kommer ut på ledningsnettet.

Helsedepartementet vil imidlertid be Mattilsynet følge saken videre og forelegge eventuelle nye funn og undersøkelser for den nye vitenskapskomiteen for mattrygghet som blir oppnevnt i disse dager, slik at både myndighetene og befolkningen i Mjøsregionen kan holdes løpende oppdatert ut fra dagens kunnskap om risiko.

Helsedepartementet vil videre anmode Mattilsynet om å ha god kontakt med forurensningsmyndighetene på lokalt og sentralt nivå, slik at bl.a. den type helsemessige hensyn som representanten Brustad tar opp i sitt spørsmål, blir ivaretatt.

Sylvia Brustad (A): Jeg takker statsråden for svaret, og er glad for at statsråden til en viss grad kan berolige befolkningen rundt Mjøsa med at drikkevannet i hvert fall så langt en vet nå, ikke ser ut til å ha store konsentrasjoner av miljøgifter.

Men jeg forstår at folk er bekymret når de blir advart mot og rett og slett frarådet å spise fisk over en viss størrelse. Derfor mener jeg at det kanskje bør gjøres enda mer. Jeg synes det er positivt at Mattilsynet nå, i samarbeid med Statens forurensningstilsyn, skal se på dette, men jeg tror en bør gjøre enda mer for å undersøke og kvalitetssikre drikkevannet og for å stanse forurensingen i Mjøsa. Jeg tror det er viktig nå at en undersøker dette. Hva har egentlig skjedd her? Hva kan gjøres for å rydde opp? Jeg mener også det er særdeles viktig at en fortsetter å ha en sterk overvåking av det som nå skjer i Mjøsa – altså noe utover det helseministeren her tar til orde for.

Mitt oppfølgingsspørsmål blir: Vil statsråden ta ytterligere initiativ for at befolkningen rundt Mjøsa skal være trygg både på vannet og på fisken?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Deler av det spørsmål som representanten Brustad nå stiller, går inn på miljøvernministerens ansvarsområde. Jeg skal merke meg det representanten Brustad sier, og viderebringe det til miljøvernministeren.

Når det gjelder ansvaret for vann og vannkvalitet, vil jeg understreke det som Mattilsynet har opplyst til meg, at det ut fra dagens kunnskap ikke er grunn til å bekymre seg over å få i seg de nevnte stoffene ved å drikke vann fra vannverk som har Mjøsa som kilde.

Samtidig er det viktig at en løpende overvåker situasjonen, og at en i tråd med den nye matloven har en aktiv og offensiv informasjonsvirksomhet overfor befolkningen. Jeg tror det er noe av det viktigste man kan gjøre for å skape trygghet og grunnlag for trygghet.

Sylvia Brustad (A): Jeg er glad for statsrådets svar, at utviklingen vil bli fulgt nøye. Slik jeg leser statsråden, betyr det også at han er villig til å bruke noe mer penger både på å overvåke og på å iverksette tiltak som måtte være nødvendige.

Jeg er også enig med statsråden i at det er viktig at det kommer ut informasjon, og at en er villig til å bruke penger også på det, slik at folk vet hva de har å forholde seg til, og at det ikke gis uklare signaler, slik vi i en periode så fra Mattilsynet når det gjaldt f.eks. spørsmålet om å spise fisken. Det er det nå ryddet opp i, heldigvis. Det er viktig at det blir gitt korrekt informasjon.

Så hvis statsråden kan bekrefte at overvåking og tiltak vil øke og ikke minske, er jeg fornøyd med det.

Statsråd Dagfinn Høybråten: De budsjettmessige sidene av dette tror jeg ikke jeg skal gå inn på her og nå. Men det er en klar forventning fra min side, og det vil bli uttrykt overfor Mattilsynet, at vi skal følge denne saken tett.

Spørsmål 5

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg skal få stilla følgjande spørsmål til helseministeren:

«Statsråden har varsla styrking av rusfeltet. Mange rusmiddelmissbrukarar og pårørande opplever at ansvarsføringa til helseføretaka gir svekt høve til ønskt behandling og dermed også mangelfullt ettervern.

Vil statsråden føreta seg noko for å gi fleire høve til naudsynt behandling og oppfølging?»

Statsråd Dagfinn Høybråten: Odelstinget vedtok 11. november 2003 Rusreform II. Ved at Stortinget allerede i januar i fjor vedtok Rusreform I, medførte vedtaket i november at ansvaret for alle de fylkeskommunale tiltakene for rusmiddelavhengige ble overført staten ved de regionale helseforetakene fra 1. januar i år. Som en følge av at staten overtok hele dette ansvaret, omtaler vi nå

(Statsråd Høybråten)

Rusreform I og Rusreform II som Rusreformen. Hovedformålet med denne reformen er å sikre rusmiddelmissbrukere bedre tilgang til nødvendige helsetjenester, gi et kvalitativt godt behandlingstilbud og oppnå bedre behandlingresultater.

Det har den første tiden etter iverksettelse av reformen naturlig nok vært fokusert på praktiske sider, så som innplassering av de offentlig eide virksomhetene i foretaksstrukturen, inntreden i avtaler med private institusjoner, overtakelse av arbeidsgiveransvar for fylkeskommunalt ansatte, osv.

Så langt har foretakene ivaretatt disse spørsmålene på en god måte, og grunnlaget er nå lagt for at foretakene skal kunne ta på seg sitt nye ansvar for tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengige. Knappt tre måneder med ansvar på dette området er altfor kort tid til at vi skal kunne ha noen klar oppfatning om hvordan dette går. At ansvaret for behandling av rusmiddelmissbrukere ved Rusreformen er overført til staten, medfører at tverrfaglig spesialisert behandling nå er knyttet opp til den øvrige spesialisthelsetjenesten. Det har medført at fire av fem helseregioner har knyttet tiltaksapparatet opp til psykisk helsevern.

Rusreformen skal evalueres, og resultatene av evalueringen skal legges fram for Stortinget på en egnet måte. Mange av de grunnleggende og viktige spørsmål som bl.a. omhandler rusmiddelmissbrukernes rett til behandling, og som vil kreve nærmere utredning, vil bli besvart som et ledd i en slik helhetlig evaluering. Det viktige nå er å sørge for at de regionale helseforetakene gjøres i stand til å ivareta sitt nye ansvar på en god måte. I styringsdokumentene til helseforetakene legges det vekt på at behandlingstilbudet til rusmiddelmissbrukere skal bedres, samtidig som samhandlingen mellom den kommunale helse- og sosialtjenesten og foretakene skal styrkes for å sikre helhet.

Ved siden av Rusreformen har Regjeringen i 2004 styrket tiltaksapparatet for rusmiddelmissbrukere også på andre områder. Jeg vil særlig nevne økt satsing på lavterskel helsetiltak, økte bevilgninger til legemiddelassistert rehabilitering og økte midler til arbeidsrettede tiltak og til lokale oppfølgingstiltak for personer i legemiddelassistert rehabilitering. Vi sa fra i budsjettproposisjonen at legemiddelassistert rehabilitering vil bli evaluert, og den evalueringen vil bli presentert i november. Dette er en helhetlig gjennomgang som bl.a. vil gi oss mer kunnskap om hvordan den lokale oppfølgingen fungerer.

Satsingen over flere år på de tiltakene jeg her har nevnt, har etter all sannsynlighet medvirket til at antall overdosedødsfall er halvert de siste to årene. Det er å håpe at det arbeidet vi nå gjør i forhold til rusmiddelavhengige, skal redusere antall overdosedødsfall ytterligere.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): På rusfeltet handler det om å berga liv. Det handler om å gi folk mulighet til pause fra sitt rusmiddelmissbruk. Det handler om en ny kurs. Det er viktig med mangfold i behandlingstil-

budet, ikkje minst har kollektive og små institusjonar som har hatt moglegheit til å følgja opp folk over lang tid, vist gode resultat.

No kjem det urovekkjande meldingar i forhold til personar som for ein periode har vore inne til behandling, og som ikkje har moglegheit til å gå tilbake der dei var før, fordi det ligg i feil region. Ein melder òg om manglande prioriteringar og manglande ressursar frå helseforetakene. Kan eg forstå helseministeren slik at alt dette er forhold som han kjem til å følgja nærare opp?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det korte svaret på representanten Meltveit Kleppas spørsmål er ja. Jeg kan bekrefte at dette vil vi følge tett.

Reformen innebærer nye oppgaver, nye rammebetingelser og nytt regelverk. Det vil nødvendigvis ta noe tid før det går seg til. Men selv om rusmiddelmissbrukerne ikke har et fritt sykehusvalg når det dreier seg om institusjoner som ikke er sykehus, er det min oppfatning – det har jeg gitt uttrykk for overfor helseforetakene – at man skal ha et fritt institusjonsvalg, selv om det ikke følger av loven. Jeg sier det i forhold til spørsmålet om å tilhøre feil region, som representanten Meltveit Kleppa var inne på.

Vi kommer også til å presisere en del ting overfor kommunene om hva endringene i spesialisthelsetjenesteloven og pasientrettighetene innebærer som følge av Stortingets vedtak i forbindelse med Rusreformen. I tillegg arbeider vi med en forskrift om henvisning til tverrfaglig spesialisert behandling.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg synest det er bra at statsråden er så klar i forhold til institusjonsval. Det er eit godt signal til dei som treng oppfølging og vidare behandling i institusjonar dei har vore inne på før. Det er òg eit godt signal til ein del institusjonar som er usikre i dag i forhold til å behalda verdifull kompetanse, fordi dei ikkje heilt veit kvar dei vert liggjande i ei behandlingsskjede.

Når det gjeld kommunane, er det klart at dei spelar ei nøkkelrolle. Er det då slik at helseministeren òg vil stressa ytterlegare det behovet kommunane faktisk har for midlar til denne viktige oppgåva? I dag er det dessverre slik at dette er eit av dei felte der mange kommunar har vore nøydd til å kutta i verdifull kompetanse og i stillingar og personar som har bidrege i ettervernet.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg synes det er beklagelig dersom kommunene kutter i tilbudet til de aller svakeste. Det er feil prioritering etter min oppfatning. Det er ikke noe grunnlag i Rusreformen for å gjøre det. Kommunenes ansvar for rusmiddelmissbrukere er ikke endret som følge av Rusreformen. Det er det fylkeskommunale ansvaret som er overført til staten. Kommunene har sitt ansvar i behold.

Det er ikke slik at midler kommunene tidligere har hatt til det ansvaret de selv har for rusmiddelmissbrukere, er trukket ut av kommuneøkonomien. Det er kun det som er gått til betaling for fylkeskommunale institusjoner

som er trukket ut av kommunenes ressursbaser. Så kan representanten Meltveit Kleppa og jeg diskutere kommuneøkonomi på et generelt grunnlag. Det kommer vi sikkert til å gjøre. Men jeg vil understreke det ansvaret kommunene har, som ikke er rokket ved i forbindelse med reformen. Jeg vil kanskje spesielt understreke det ansvaret kommunene har for å sørge for at rusmiddelmissbrukerne får individuelle planer som et koordinerende verktøy for det de trenger.

S p ø r s m å l 6

Harald T. Nesvik (FrP): Jeg vil få lov å stille følgende spørsmål til helseministeren:

«Rikstrygdeverket har fra 1. januar 2004 avvirket alle forenklete oppgjørsavtaler for yrkesskadde og krigspensjonister. Dette innebærer at mange syke og eldre må betale alle legemidlene på apoteket for så å henvende seg til sitt lokale trygdekort for eventuelt å få pengene tilbake. Dette er en svært tungvint og byråkratisk ordning, som bl.a. vil sette en del mindre bemidlede personer i en vanskelig økonomisk situasjon.

Vil statsråden sørge for at denne endringen reverseres til det beste for dem det gjelder?»

Statsråd Dagfinn Høybråten: Yrkesskadde får i dag full dekning av utgifter til legemidler etter særregelen om yrkesskade i folketrygdloven § 5-25. Krigspensjonistene har en videre utgiftsdekning enn kun etter folketrygdloven kapittel 5, da de med enkelte unntak skal ha full utgiftsdekning.

Yrkesskadde og krigspensjonister betaler i dag ikke full pris på legemidler på blå resept når disse utleveres på apoteket, slik formuleringen i spørsmålet fra representanten Nesvik kan oppfattes som. De må imidlertid betale den egenandelen som er fastsatt for slike medisiner når de får utlevert disse på apoteket. Det beløpet – eller egenandelen – kan de så senere få tilbake ved å henvende seg til trygdekortet.

Rikstrygdeverket har informert meg om at trygdekortene tidligere har praktisert ordningen med oppgjør for egenandeler for disse gruppene forskjellig. I enkelte kommuner har det vært en praksis mellom apotekene og trygdekortet som innebar at enkelte pasienter i disse gruppene har sluppet å betale egenandeler i apoteket. I andre kommuner har trygdekortet krevd at pasientene betaler egenandelen for deretter å få utleget tilbake ved trygdekortet.

Det er fra 1. januar 2004 inngått en avtale mellom apotekene og trygdeetaten om en elektronisk oppgjørsordning for blå resepter. Rikstrygdeverket har informert meg om at denne avtalen om direkte oppgjør mellom trygdeetaten og apotekene ikke regulerer oppgjør til apotek for utgifter til egenandel etter folketrygdloven § 5-25, og at det heller ikke foreligger noen avtale mellom trygdeetaten og apotekene om direkteoppgjør for egenandeler. Det innebærer at det blir en lik praksis over hele landet, og at yrkesskadde og krigspensjonister fra 1. januar

2004 på vanlig måte betaler egenandelene i apoteket, og deretter får dem refundert på trygdekortet.

Rikstrygdeverket har gjennomført en vurdering av om innføringen av denne elektroniske oppgjørsordningen har medført økt belastning for disse to pasientgruppene. I denne vurderingen har Rikstrygdeverket kommet til at den nye ordningen ikke gir muligheter for direkte oppgjør for egenandelene for disse to gruppene. Forklaringen på dette fra Rikstrygdeverkets side er at refusjon av egenandel for krigspensjonister og yrkesskadde ikke inngår i avtalen om direkte oppgjør. Følgelig framtvinger denne nyordningen en ens praksis på alle apotek i landet. Videre har Rikstrygdeverket informert meg om at trygdekortet skal vurdere årsakssammenhengen mellom yrkesskaden/krigsskaden og behovet for det enkelte legemiddel. Det innebærer at trygdekortets vurdering må være gjennomført før disse to gruppene eventuelt tilstås dekning av egenandelene.

Dette er en ny ordning som generelt skal gjøre det enklere å sikre ens praksis i håndteringen av det omfattende økonomiske oppgjøret mellom apotekene og trygdekortene for utgifter til legemidler på blå resept. Ordningen har åpenbart fått noen negative konsekvenser for grupper som ikke skal betale en egenandel for sine legemidler. Jeg vil derfor be Rikstrygdeverket om å vurdere om man kan finne en praktisk løsning på dette spørsmålet, når man ser på erfaringene med denne nye oppgjørsordningen.

Harald T. Nesvik (FrP): Jeg takker helseministeren for svaret.

Jeg er glad for at helseministeren har tatt kontakt med Rikstrygdeverket for at man her skal se på hvordan dette har gitt seg utslag. Jeg tror vi alle sammen støtter tankgangen om at det skal være enklest mulig, og det elektroniske oppgjørssystemet som nå er utviklet, skulle være en forenkling for bl.a. Rikstrygdeverket og apotekvesenet. Den ens praktiseringen nå gjør det vanskeligere for alle parter i dette.

Jeg må be helseministeren si noe om hvorvidt Rikstrygdeverket har signalisert hvor raskt man vil se på denne saken, for her er det faktisk en rekke personer som opplever dette veldig vanskelig. Ikke minst må det være mye mer byråkratisk at først skal personen legge ut, og så skal man gå til trygdeetaten for å hente tilbake pengene, og den gangen skal foretas hver gang. Jeg håper helseministeren kan gi et svar på det: Hvor raskt kan man forvente et svar i denne saken?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg vil ikke svare for hvor raskt Rikstrygdeverket vil følge opp min henvendelse, det ber jeg om forståelse for. Men min henvendelse kommer til å gå umiddelbart etter denne spørretimen.

Harald T. Nesvik (FrP): Takk for det. Da får vi alle krysse fingrene for at det går litt raskt.

Presidenten: Ønsker statsråd Høybråten å avslutte?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det var vel ikke noe tilleggs spørsmål som krevde noe tilleggs svar.

S p ø r s m å l 7

Audun Bjørlo Lysbakken (SV): Jeg vil gjerne stille følgende spørsmål:

«Helse Fonna har bestemt at fødeavdelingen ved Stord Sjukehus skal sommerlukkes og de fødende sendes til Haugesund. Gravide kvinner i Sunnhordland har protestert sterkt mot stengingen. Helse Fonna regner med å spare 570 000 kr på å holde stengt. Formannskapet i Stord kommune har vedtatt selv å bevilge penger til å holde avdelingen åpen, til tross for at kommunen har anstrengt økonomi.

Synes statsråden det er akseptabelt at tilbudet til fødende kvinner blir avhengig av gaver fra en fattig kommune?»

Statsråd Dagfinn Høybråten: La meg innledningsvis slå fast at de regionale helseforetakene har et helhetlig ansvar for å organisere og ha et best mulig spesialisthelsetjenestetilbud innen de budsjettammer Stortinget vedtar. Med utgangspunkt i befolkningens behov og tilgjengelige budsjettammer skal helseforetakene organisere tjenestetilbudet og foreta nødvendige økonomiske prioriteringer for å sikre at kravene til faglig kvalitet og forsvarlighet, likhet, tilgjengelighet og effektiv ressursbruk ivaretas på beste måte.

Helseforetakenes ansvar omfatter organisering av den delen av fødselsomsorgen som inngår i spesialisthelsetjenestens ansvarsområde, herunder drift av fødeinstitusjoner. Stortinget har gitt kommunene et tilsvarende ansvar for å organisere og drifte den delen av svangerskapsomsorgen som skal ivaretas av primærhelsetjenesten. For å sikre en best mulig fødselsomsorg er det derfor viktig at det etableres et godt samarbeid og god kommunikasjon mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Det innebærer imidlertid ikke at kommunehelsetjenesten skal finansiere den delen av fødselsomsorgen som de regionale helseforetakene har ansvaret for.

I spørretimen 25. februar i år omtalte jeg problemstillinger knyttet til mottak av gaver til enkeltformål i spesialisthelsetjenesten. Jeg skal gjenta noe av det jeg da sa. Det helhetlige ansvaret de regionale helseforetakene er pålagt, innebærer også ansvar for prioriteringer og avveininger. Derfor er en forpliktelse knyttet til eventuelle bidrag og gaver særlig problematisk. Dersom mottak av gaver eksempelvis skaper bindinger i forhold til bidragsyteren, eller fører til endringer i prioriteringer og beslutninger om organisering og lokalisering, er det svært uheldig. Følgelig bør helseforetakene heller ikke motta gaver med slike bindinger eller føringer. Jeg forutsetter derfor at helseforetakene viser tilstrekkelig varsomhet ved å vurdere i hvilken grad det er forsvarlig og ønskelig å motta økonomisk støtte fra andre enn staten, dvs. gjennom det ordinære finansieringssystemet.

Stord formannskap bevilget i møte 11. mars i år 570 000 kr for å sikre drift av fødeavdelingen på Stord

Sjukehus sommeren 2004. Gaver av denne typen fra kommunen bør prinsipielt ikke mottas. Samtidig vil jeg understreke at det må legges til rette for og sikres gode kommunikasjonsprosesser med kommunene og brukerne, særlig i tilfeller der endringer i tjenestetilbudet kan føre til utrygghet blant innbyggerne. Dette har jeg satt et særlig søkelys på. Jeg er informert om at dette følges opp både i Helse Vest og i Helse Fonna, som i 2004 har fokusert på å bedre strategien for informasjon og kommunikasjon med ulike aktører.

På bakgrunn av utspillet fra Stord formannskap har styret i Helse Fonna behandlet denne saken og slått fast at stenging av fødeavdelingen ved Stord Sjukehus i sommer er basert på faglig forsvarlighet, men samtidig vedtatt å ta imot gaven fra Stord kommune for å holde avdelingen åpen. Saken vil likevel få en prinsipiell og endelig avgjørelse i Helse Vest.

Jeg har tillit til at Helse Vest vil håndtere denne saken i tråd med de prinsipielle føringer i forhold til mottak av gaver som jeg her har vist til, og at det vil sikres et faglig forsvarlig fødetilbud med utgangspunkt i Stord Sjukehus på en måte som kan virke tillitvekkende i forhold til befolkningen også gjennom sommeren.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV): Det var et prinsipielt klart svar fra helseministeren, som jeg takker for. Likevel påpeker helseministeren ganske riktig at styret i Helse Fonna i utgangspunktet har sagt ja til å ta imot pengene.

Jeg har lyst til å sitere fra avisen Sunnhordland i går. Et av styremedlemmene i møtet skal ha sagt: «Er det offentlege helsevesenet så dårleg at det må ha almisser?» og så stemt ja til almissene etterpå.

Jeg synes at Stord-politikerne har gjort et modig vedtak, fordi de har tatt den frykten som mange i kommunen føler i forhold til sommerlukkingen, på alvor. Jeg har lyst til også å utfordre helseministeren på å ta et tydeligere ansvar. Hvis det prinsipielle standpunktet er så klart i forhold til spørsmålet om å motta gaver, bør man også ha et like prinsipielt standpunkt i forhold til hva slags ansvar Helse Fonna har for å stille de samme muligheter og tilbud til rådighet for dem som skal føde i juli, som for dem som skal føde i januar. Det må være problematisk også for helseministeren at man har denne typen sommerlukking av et tilbud som en må regne med at det ligger faglige vurderinger til grunn for at vi har resten av året.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Både det parti representanten Bjørlo Lysbakken representerer, og helseministeren har vært enige om å åpne styremøtene for offentligheten, og den type utsagn er en del av de velsignelser som følger med åpne styremøter.

Det jeg allikevel vil si, er at jeg har svart prinsipielt både på spørsmål om gaver og på spørsmål om hva som er helseforetakenes ansvar når det gjelder å sørge for forsvarlige helsetjenester og en forsvarlig fødselsomsorg. Jeg har latt meg informere om at Helse Vest vil ta en prinsipiell og endelig avgjørelse i dette spørsmålet, dvs.

at den beslutningen styret i Helse Fonna har tatt, ikke vil bli stående som den endelige.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV): Hvis det er signalet helseministeren gir, synes jeg det er skuffende at han ikke samtidig vil gi et tydeligere signal i forhold til ansvaret for det tilbudet det her er snakk om. For det må være grunnlag for å sette spørsmålstegn ved de faglige vurderingene når det som er et viktig tilbud i januar, plutselig ikke regnes for å være det i juli. Det er også vanskelig for folk å forstå når det er snakk om en såpass liten sum som 570 000 kr, noe som settes i et merkelig perspektiv hvis man f.eks. sammenlikner med de gullkantede lønns- og pensjonsavtalene som direktørene i Helse Vest har. Det er en logikk som er vanskelig å forstå, at det skal være forskjell på tilbudet om sommeren og om vinteren, når det er vurdert som både faglig ønskelig og forsvarlig å ha det i januar. Det er en logikk helseministeren umulig kan være fornøyd med. Jeg skulle ønske at helseministeren ville sende et tydelig signal til Helse Vest og Helse Fonna om at tilbudet må være likt uansett når på året kvinner i Sunnhordland skal føde, og at finansieringen er statens ansvar.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Ved å gå mitt første svar nærmere etter i sømmene vil representanten Bjørlo Lysbakken finne de prinsipielle signalene når det gjelder både krav til faglig forsvarlighet og krav til tilgjengelighet av tilbudet som det regionale helseforetaket har ansvar for å se til at det er. Det har jeg tillit til at Helse Vest vil håndtere, slik at man både følger opp de prinsipielle føringer som er gitt når det gjelder mottak av gaver, og sikrer et forsvarlig fødetilbud for den befolkningen det gjelder, gjennom sommeren. Men det er faktisk slik at det er helseforetakets ansvar etter loven å gjøre det, og det vil føre galt av sted dersom slike beslutninger skal dikteres gjennom spørretimesvar i Stortinget.

S p ø r s m å l 8

Øystein Hedstrøm (FrP): Jeg har et spørsmål til justisministeren:

«Østfold er spesielt utsatt når det gjelder grenseoverskridende kriminalitet. EU-utvidelsen 1. mai, med ti nye medlemsstater, vil gi politiet og tollvesenet nye utfordringer fordi den vil medføre friere flyt av kriminelle.

Hva planlegges fra departementets side for å møte en situasjon med økt kriminalitet?»

Statsråd Odd Einar Dørum: Selv om det så langt ikke foreligger konkrete indikasjoner på endringer i kriminalitetsbildet som følge av den forestående EU-utvidelsen, følger politiet og tollvesenet utviklingen fortløpende – både her i landet og gjennom europeisk samarbeid.

La meg i denne sammenheng nevne at den ytre grensekontrollen mellom de nye medlemslandene og de eksisterende medlemsland samt Island og Norge ikke utvikles før tidligst i 2007.

EØS-avtalen vil gjøre det enklere enn det var tidligere for statsborgere fra de nye medlemslandene å søke arbeid i Norge på lovlig måte. Slik kan vi også redusere omfanget av «svart arbeid» hos oss, med derav følgende antatt nedgang i kriminaliteten.

Kontrollaktiviteten i de grensenære områdene baseres på løpende lokale og nasjonale trusselvurderinger. Politidirektoratet opplyser at betydningen av informasjonsstyrt kontrollvirksomhet i de grensenære områdene er gitt økt fokus i kommunikasjonen med politidistriktene.

Effektiv utnyttelse av kontrollkapasiteten fordrer dessuten ifølge Politidirektoratet et nært operasjonelt samarbeid på tvers av politidistriktsgrenser. I dette bildet er også Utrykningspolitiet en viktig samarbeidspartner. Samtidig forbedres samarbeidet med svenske politi- og tollmyndigheter.

De enkelte politidistrikter er gitt et selvstendig ansvar for å gjennomføre nødvendige tiltak for å bekjempe organisert grensekryssende kriminalitet. Innsatsen følges opp fra Politidirektoratet. Etter anmodning fra politimesteren i Østfold vil en arbeidsgruppe gå gjennom de spesielle utfordringene som er knyttet til grenseproblematikken i Østfold.

Jeg vil avslutningsvis også framheve at Regjeringen i juni vil framlegge en ny handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Her vil en fremme tiltak i forhold til bransjer hvor det erfaringsmessig er mye «svart arbeid», når det gjelder straff og avgiftsunndragelser. Planen vil således også være av betydning i forhold til problemstillingen representanten Hedstrøm tar opp.

Øystein Hedstrøm (FrP): Jeg takker statsråden for svaret.

Det er slik at mange mennesker i Østfold er bekymret for utviklingen når det gjelder grenseoverskridende kriminalitet. Særlig lokalmediene er opptatt av det, det er nesten ikke en uke hvor det ikke er oppslag om dette temaet. Man har avdekket mange enkelttilfeller der baltiske ligaer har vært sterkt involvert, og mange har blitt pågrepet. En stor andel av dem som pågripes, er fra tidligere østblokkland. Ved samarbeid mellom politidistriktene om større aksjoner har man avdekket det samme. Så man er nå, selv om grensekontrollen oppheves senere, svært bekymret for utviklingen.

Jeg vil spørre statsråden: Hvis det skulle vise seg nødvendig, vil han foreta omprioriteringer, slik at man kan sette inn ressurser for å få en mer effektiv bekjempelse av grenseoverskridende kriminalitet?

Statsråd Odd Einar Dørum: Representanten Hedstrøm og jeg deler beskrivelsen av forhold som foregår, også måten det beskrives på, og hvem det kan tenkes å gjelde. Representanten og jeg har det til felles at vi kjenner til at politiet i Østfold har mye god grensekompetanse. At den også ivaretas i det nye politidistriktet, har jeg selv erfart, og representanten kjenner sikkert særlig godt til det.

Jeg kan ikke trekke noen slutninger om en ytre grensekontroll som ennå ikke har bortfalt. Men det sier seg

selv at vi vil følge dette. Vi ser et forhold som ikke nødvendigvis bare kan tenkes å måles i Østfold, men også andre steder, hvor vi ser at det opereres med svart arbeid, f.eks. innenfor byggebransjen. Da kan det godt tenkes at vi har tiltak utenfor politiets område. Det kan tenkes at konsern som bruker underleverandører, bør ha den forpliktelse på seg at de skattemessig er ansvarlige for alle dem de løser inn i sitt brød gjennom anbud og konkurranse for øvrig. Det å mobilisere andre virkemidler enn politiet vil Regjeringen gjøre, og derfor viste jeg konkret til den handlingsplanen som vil komme i juni. Den er et viktig virkemiddel.

Øystein Hedstrøm (FrP): Jeg takker statsråden for tilleggssvaret.

Jeg ser det som en viktig oppgave for meg som Østfoldrepresentant å fokusere på disse tingene, slik at vi har en beredskap så det ikke kommer som julekvelden på kjerringa hvis det eventuelt blir en økende grenseoverskridende kriminalitet. Det må også ses i lys av at lederen av Politiets Fellesforbund i Østfold er ute og sier at det er reduserte budsjetter. Ifølge hovedsvaret til statsråden er det gitt et ansvar til de enkelte politidistriktene. Vi må jo se det i lys også av de bevilgninger som gis, og at man i den sammenheng kan foreta omprioriteringer hvis det skulle bli nødvendig.

Statsråd Odd Einar Dørum: Det framgår av hovedsvaret mitt hvordan ressursene disponeres. Det framgår også av svar gitt til lokalpressen hvordan politimester Otto Stærk gjør jobben sin: på en skikkelig og ordentlig måte. Representanten og jeg får ha som utgangspunkt at politiet i Østfold har mye kompetanse.

I parentes får jeg si at en av grunnene til at jeg som stortingsrepresentant ikke var helt fornøyd med den nåværende politireform, bl.a. var kompetansen i gamle Halden politidistrikt. Men den er ivaretatt i det nye Østfold politidistrikt. Politimesteren har selv definert det slik at det som gjelder en del av distriktet, i praksis gjelder hele distriktet. Det betyr at grensenær kriminell aktivitet oppfattes som et anliggende for politiet i hele distriktet. Derfor har politimesteren selv foretatt en prioritering som er i pakt med det som jeg synes er riktig.

Hvis det skulle være andre forhold, vil jeg selvfølgelig forbeholde meg retten til å komme tilbake til det. Det er derfor jeg har sagt at politi og tollmyndigheter følger dette nøye. Når jeg selv drog fram handlingsplanen mot økonomisk kriminalitet, var det fordi det også er andre virkemidler utenfor politiets aktivitet som jeg tror er viktige for å ramme det som representanten ønsker å ramme, og som vi har en felles oppfatning om å ramme.

S p ø r s m å l 9

Carsten Dybevig (H): «Nye vedtatte etterforskningsmetoder med bruk av tilgjengelig teknologi har bedret bevismaterialet i rettssaker. Kravet til en kvalitativ og rask saksbehandling ved domstolene krever en mer effektiv gjennomføring av rettssakene. Tidsforbruket pr.

behandlede sak er økende. Dommerne bruker sjelden rettergangsbotter overfor uetiske advokater, avskjærer sjelden listen av irrelevante vitner, setter ikke strenge nok krav til bevismaterialet, etc.

Hva vil statsråden gjøre for å effektivisere domstolsbehandlingen?»

Statsråd Odd Einar Dørum: I de senere år har det blitt vedtatt flere lovendringer som har betydning for domstolenes saksavvikling i straffesaker. For eksempel ble det ved lov 28. juni 2002 nr. 55, som i det vesentlige trådte i kraft 1. oktober 2002, satt frister for berømming av hovedforhandling og nye frister for når hovedforhandling skal avholdes. Videre ble det frie forsvarervalg snevret inn noe, mens adgangen til å avskjære bevis ble utvidet.

I desember 2003 fikk jeg overlevert en rapport fra en arbeidsgruppe som har sett på saksavviklingen i Oslo. Gruppen foreslår en rekke endringer, både av lovgivningsmessig og av mer praktisk art. Forslagene som gjelder endring av praksis og rutiner, og som kan løses innenfor gjeldende regelverk, vil det i stor grad være opp til de berørte parter, herunder domstolene, å løse selv. Det er for øvrig besluttet at arbeidsgruppen fortsetter sitt arbeid ett år til, bl.a. for å koordinere og følge forslagene som ikke krever lovendring. Lovendringsforslagene må behandles i departementet på vanlig måte, dvs. at departementet vil vurdere dem og eventuelt sende dem på høring og følge dem opp på bakgrunn av høringsuttalelser.

Regelendringer løser imidlertid ikke alt. Når det gjelder spørsmålet om tidsbruk i retten, vil det etter min oppfatning ofte være et spørsmål om god prosessledelse, god samhandling mellom aktørene og forståelse av den enkeltes rolle. Det vil her være en vanskelig avveining mellom kravet til en effektiv avvikling av saken og en prosess med tilstrekkelig ivaretagelse av aktørene i en vanskelig situasjon.

At ytterligere bedring av domstolenes effektivitet ikke nødvendigvis krever ytterligere lovendringer, støttes av en rapport jeg fikk overlevert så kort som for en ukes tid siden fra lagmann Torolv Groseth og tingrettsdommer Tor Langbach. Disse to dommerne har foretatt en sammenlignende studie av behandlingen av konkrete straffesaker i Sverige og Norge. Funnene tyder på at straffesaker generelt behandles raskere i Sverige enn i Norge. Når det gjelder domstolene, hevder Langbach og Groseth at retten er utstyrt med det nødvendige lovmessige grunnlaget for å effektivisere behandlingen av sakene. De mener imidlertid at mye kan hentes i en aktiv prosessledelse og praktisk effektiv straffeprosess.

Jeg vil benytte anledningen til å presisere at det ikke lenger er Justisdepartementet, men Domstoladministrasjonen som har ansvaret for administrasjonen av de alminnelige domstolene med unntak av forliksrådene.

Jeg kan ellers opplyse at jeg denne uken vil invitere Domstoladministrasjonen, riksadvokaten, politidirektøren og Den Norske Advokatforening til et møte om hvordan vi kan få hurtigere behandling av straffesaker.

Carsten Dybevig (H): Rettssikkerheten skal være udiskutabel. Spørsmålet er om ikke norske domstoler er overmoden for forandringer. Samfunnet har gjennomgått store forandringer, særlig med tanke på teknologiske nyvinninger. I Norge har vi hatt verken tradisjon eller kultur for å ha dommerstyring av norske rettssaler. I Drammen føres den såkalte bilbombsaken i disse dager. Det er grunn til å spørre om det er behov for å innkalle 65 vitner, særlig når ingen av vitnene har sett gjerningsmannen på åstedet. Vitner skal tilføre saken viktige momenter og bevis, ikke tilsløre fakta.

Advokater setter dagsorden fremfor at dommerne gjør det. I visse medieprofilerte saker blir bruk av antall vitner, sakkyndige og uegnet bevismateriale overdimensjonert i forhold til reelt behov for å påvise skyld eller uskyld. Irrelevante innspill og bevismateriale fra partene forkludrer ikke dommernes etterrettelighet og skjønn, men skaper unødig oppstyr rundt rettssakene. De som minst gavnes av denne nye rettspraksisen, er de siktede.

Rettssikkerheten innskrenkes neppe ved at det settes strengere krav til mer bruk av skriftlig dokumentasjon og færre, men relevante vitner, slik svenskene har gjort. Vil statsråden påvirke utviklingen i en slik retning?

Statsråd Odd Einar Dørum: Statsråden har allerede gjort det, i den forstand at det er jeg som er ansvarlig for lover som er vedtatt av Stortinget i 2002. Jeg er også ansvarlig for prosjektet som pågår i Oslo tingrett, som har levert utmerkede resultater, og som også har gitt praktiske resultater utover forslagene. Jeg er også ansvarlig for det oppdraget som er gitt til Langbach og Groseth. Jeg er også ansvarlig for det initiativet som følger av dette.

La meg kort beskrive det. Jeg tror at dommerne kan alltid bli bedre i prosessledelse. Jeg tror politiet kan se etter om man overretterforsker saker. Jeg tror påtalemyndigheten kan gjøre en jobb med å passe frister, og jeg tror advokatene alltid må vurdere, hvis det går lang tid, om man ikke skal gi oppdraget til en annen, og om man ikke, f.eks. i saker hvor det er aktuelt, skal gjøre klienten oppmerksom på retten til en tilståelsesrabatt ved behandling av forhørsrett. For å diskutere alt dette som berører alle aktørene i straffesakskjeden, har jeg altså innkalt til det møtet som jeg nevnte i mitt hovedsvar.

Carsten Dybevig (H): Jeg takker for svaret.

Rettssikkerheten til den enkelte tiltalte styrkes ved at dommerne har høy lov- og fagkunnskap. Selve straffeprosessgjennomføringen setter ingen særskilte krav til særskilt fagkompetanse hos den enkelte dommer i de fleste type saker. Både aktor og forsvarsadvokatene har spesialisert seg innenfor visse nisjer. I dag finnes egne domstoler bl.a. som behandler vergemål, rettsmegling og patentrett. Burde ikke andre områder som de facto krever særskilte kunnskaper, også få spesialiserte dommere, som arbeidsrett, skatterett osv.? Jeg er klar over at Oslo tingrett har et forsøksprosjekt i forbindelse med dette. Ser ikke statsråden behovet for ikke bare en rettsreform,

men faktisk en kompetansereform også for norske dommere?

Statsråd Odd Einar Dørum: Først vil jeg på nytt av konstitusjonelle grunner presisere at Domstoladministrasjonen som Stortinget har vedtatt å ha, og som jeg er enig i, nå styrer hvordan domstolene skal utvikle seg. Jeg hadde senest i går faktisk et møte med Domstoladministrasjonen og domstolene i Bergen hvor man nettopp satte på dagsordenen det som man kan kalle best praksis, best kultur, når det gjelder prosessledelse. Det som var i fokus, og som jeg fikk informasjon om, var nettopp en situasjon hvor vi får en mer dommerstyrt prosess og en mindre partsstyrt prosess. Mitt inntrykk er at Domstoladministrasjonen legger vekt på nettopp å styrke kompetansen med sikte på det, fordi mennesker, uansett yrke og stand, har forskjellige muligheter til å gjøre en jobb på dette området. Hovedintensjonen i spørsmålet som er stilt, føler jeg Domstoladministrasjonen har tatt opp, og med den informasjon jeg fikk i går, er mitt inntrykk at det jobbes med det. For å være sikker på at alle parter er med, ikke bare Domstoladministrasjonen, men også påtalemyndigheten, politiet og forsvarerne, har jeg nettopp tatt initiativ til å innkalle til det møtet som jeg omtalte i mitt første svar til representanten Dybevig.

S p ø r s m å l 1 0

Gunn Karin Gjul (A): Jeg vil tillate meg å stille følgende spørsmål til justisministeren:

«En undersøkelse av henlagte voldtekter i Sverige på 1990-tallet, utført av Christian Diesen ved Universitetet i Stockholm, viser at av 100 anmeldte voldtekter ender kun fem med påtale. Undersøkelsen konkluderer blant annet med at mangel på penger, kunnskap og holdninger hos politiet er utslagsgivende for henleggelse.

Tror statsråden at dette også kan være noen av årsakene til henleggelse av voldtektssaker i Norge?»

Statsråd Odd Einar Dørum: Voldtekt er et ekstremt fysisk og psykisk uttrykk for undertrykkelse av kvinner. I tillegg er voldtekt en svært alvorlig kriminell handling, som ikke bare skal gis høy prioritet hos politiet og i rettsapparatet, men der offerets behov for oppreisning også skal vies særlig oppmerksomhet.

Når det gjelder forholdene i Norge, viser foreløpige tall fra straffesaksregisteret, STRASAK, at 673 voldtektsanmeldelser ble påtaleavgjort i 2003. Av disse ble hele 536 henlagt av ulike årsaker. 137 saker endte med såkalt positive påtaleavgjørelser, herunder 77 med tiltalevedtak. Selv om disse tallene er foreløpige og derfor beheftet med usikkerhet, gir de trolig et hovedbilde av situasjonen.

Årsakene til den høye henleggelsesprosenten kan være flere, men jeg har ingen holdepunkter for å hevde at henleggelse har sammenheng med fordommer eller negative holdninger i politiet. Tvert imot er det mitt inntrykk at disse sakene gjennomgående behandles samvittighetsfullt og grundig, og at det er en langt større be-

vissthet og kompetanse i politiet i dag på dette området enn tidlig på 1990-tallet.

I straffesaker må skyld bevises utover rimelig tvil. Dette strenge beviskravet gjør at det i nevnte tilfeller er vanskelig å føre tilstrekkelig bevis for straffeskyld i retten. Da har påtalemyndigheten plikt til å henlegge saken.

Som et ledd i å heve kvaliteten på etterforskningen og påtalebehandlingen av voldtektssaker satte Riksadvokaten i 1999 ned et utvalg som undersøkte politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektssaker. Gruppen konkluderte med at etterforskningen gjennomgående var tilfredsstillende, men framla flere forslag til tiltak. Som oppfølging av rapporten utarbeidet Riksadvokaten i 2001 et omfattende kompendium om etterforskning og irettføring av voldtektssaker. Kompendiet er distribuert til samtlige politidistrikter.

Flere tiltak er dessuten også satt i verk for å heve politiets og påtalemyndighetens kunnskap og kompetanse på dette feltet. En rekke polititjenestemenn og -kvinner har gjennomført opplæring og etterutdanning om seksuallovbrudd, slik at de fleste politidistrikt i dag har spesialutdannet personale som kan benyttes. Ved større og mer kompliserte saker kan det være aktuelt å søke bistand av Kriminalpolitisenralen.

Et svært sentralt forhold for å bedre etterforskningen i voldtektssaker er at fornærmede har tillit til at politiet vil sørge for en hurtig og kvalitativ etterforskning. Det er også av stor betydning at hun umiddelbart anmelder overgrepet, slik at de nødvendige bevis blir sikret best mulig.

Ytterligere tiltak for å styrke situasjonen for ofre for voldtekt, både kriminalpolitisk og helsemessig, vil bli vurdert i forbindelse med framleggelsen av handlingsplanen om vold i nære relasjoner, som kommer i mai/juni d.å.

Gunn Karin Gjøl (A): Jeg takker statsråden for svaret.

Jeg er glad for at statsråden tar så alvorlig på det som må sies å være en av de verste krenkelsene en kvinne kan bli utsatt for. Men jeg mener at det fortsatt er en jobb å gjøre. For når vi har en så stor henleggelsesprosent som vi fremdeles har, til tross for at det er satt i gang en rekke tiltak, så sender vi ut et uheldig signal i det norske samfunn. Vi sender ut et signal til voldsovergriperen om at det er ingen risiko for at han blir straffet, og vi sender ut et signal til alle de kvinnene som går og er utrygge, om at man på dette området har liten og ingen rettsikkerhet. Derfor mener jeg at man fremdeles har en jobb å gjøre, og jeg kunne godt tenke meg at statsråden kunne si litt mer om hva han ønsker å sette i gang for å få opp oppdagelsesrisikoen på dette området.

Statsråd Odd Einar Dørum: Først vil jeg si at en får ha den ydmykhet overfor denne type saker at de er krevende og vanskelige, og at hver sak er spesiell for seg. Det vet jeg gjennom møter med ofre for voldtekt. En av dem har også skrevet en bok om sin skjebne som er utgitt i samarbeid med gruppen DIXI.

Jeg tror at framrykningen når det gjelder politi og påtalemyndighet rett og slett ligger i å sikre den kompetansehevingen som man har lagt vekt på og lagt til rette for, bl.a. i politiet, og som jeg vet at motiverte politimenn og politikvinner bruker mye tid på, og som altså riksadvokaten har lagt føringer på og Politidirektoratet har distribuert.

Det jeg tror er viktig utover dette, er å se på voldtekts- ofres møte med andre sider av samfunnsapparatet, helse- tjenester og andre tjenester. Når jeg ikke vil gå inn på detaljer akkurat nå, er det fordi vi ville høre på Kvinnevoldsutvalget, med høringsfrist 8. mars. Vi vil komme tilbake til og se på nettopp dette i forbindelse med den nye handlingsplanen som kommer til sommeren.

Gunn Karin Gjøl (A): Jeg takker igjen statsråden for svaret.

Jeg er veldig enig med ham i at dette virkelig er et sammensatt spørsmål, og at det ikke minst for den kvinnen som blir utsatt for handlingen, er veldig viktig at både politi og samfunnet for øvrig handler raskt og ryddig på dette området.

Det du nevner, er bl.a. hvilke andre sider av samfunnet som bør bidra. Og ikke minst i forhold til den bistand som politiet trenger, er det viktig at man får regionale voldtektsmottak, slik at man har muligheten til å sikre bevis, og at kvinner med en gang gjerningen er gjort, har muligheten til å få sikret bevisene.

Et annet spørsmål som er blitt reist den senere tida, er dette med behov for bistandsadvokat på et tidligere tidspunkt, som kan hjelpe kvinnen på et tidlig stadium til å sikre en god etterforskning. Jeg vil derfor spørre statsråden om han ønsker å ta initiativ til slike nye tiltak, både det å få på plass skikkelige voldtektsmottak i hver region og det å vurdere bruken av bistandsadvokat.

Presidenten: Før statsråden svarer, vil presidenten gjøre oppmerksom på at tiltale skal gå gjennom presidenten.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg har merket meg at representanten Gjøl og andre representanter fra Arbeiderpartiet har fremmet forslag, og det ser jeg bare på som positivt. Vi vil vurdere dem aktivt når vi ser på handlingsplanen.

Jeg vil i denne sammenheng peke på et tiltak som jeg synes kan være av interesse. I Sør-Trøndelag er det satt i gang et samarbeidsprosjekt mellom Trondheim kommune, Sør-Trøndelag politidistrikt og Justisdepartementet for nettopp å være sikker på at offeret for kriminalitet – og i denne sammenheng vil voldtekts ofre høre med – allerede fra starten av skal bli møtt på en veldig aktiv måte, slik at når politiet har gjort det de skal gjøre, skal også andre deler av det offentlige apparat kunne være til støtte. Det handler både om å bli behandlet på en ordentlig måte, med normal høflighet og respekt i rettsapparatet, og det handler om en samarbeidssituasjon i forhold til eksisterende offentlige tjenester.

Dette prosjektet, som jeg legger stor vekt på, og som jeg skal rose de lokale initiativtakere for, fordi de nettopp prøver å se de sammenhengene som jeg tror representanten med rette etterlyser, er for meg et viktig tiltak. Vi skal ta med lærdom fra det, men vi skal også ta med oss mye lærdom fra bl.a. Kvinnevoldsutvalgets utredning og høringsuttalelsene. Vi skal også høre på og vurdere de forslagene som representanten Gjøl har satt fram i det offentlige rom, delvis i denne salen og ellers på annen måte.

S p ø r s m å l 1 1

Arne Sortevik (FrP): Jeg har følgende spørsmål:

«De fleste elever i grunnskole og videregående skole i Norge er elever på offentlig eid skole. Kvaliteten på offentlig skole er svært varierende. Læringsresultat er i hovedsak middels. Uro og mobbing preger mange steder både skolemiljø og læringsmiljø.

Hvordan vil Regjeringen aktivt bruke tilsynsordning og tilsynsmyndighet for å oppnå bedre skolemiljø og bedre læringsmiljø i skolen i sitt arbeid for å sikre bedre kvalitet i undervisningen og bedre læringsresultater for elevene i offentlig skole?»

Statsråd Kristin Clemet: I opplæringsloven med forskrifter er det fastsatt nasjonale mål som skal sikre et godt og likeverdig opplæringstilbud til alle. Det er kommunene og fylkeskommunene som skoleeiere som har ansvaret for driften av den offentlige skolen og dermed også ansvaret for at målene nås. Kommunene og fylkeskommunene har innenfor visse rammer frihet til å avgjøre hvordan målene kan nås. Dette lokale handlingsrommet for skoleeierne har økt de siste årene.

Stortinget har sluttet seg til etablering av et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem. Det nasjonale systemet for kvalitetsvurdering skal medvirke til kvalitetsutvikling i opplæringen og legge til rette for informerte avgjørelser på alle nivåer i opplæringssystemet. Kvalitetsvurderingene vil først og fremst være et verktøy for den enkelte lærer, skole og skoleeier i arbeidet med kvalitetsvurdering og -utvikling. I opplæringsloven er det presisert at kommunen/fylkeskommunen har ansvaret for at kravene i opplæringsloven med forskrifter blir oppfylt, herunder elevenes rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Som en del av det nasjonale systemet for kvalitetsvurdering vil det også gjennomføres en spørreundersøkelse på utvalgte trinn i grunnopplæringen for å kartlegge læringsmiljøet ved den enkelte skole. Denne undersøkelsen har fått navnet Elevinspektørene.

Det er fylkesmennene som er delegert myndighet til å utøve tilsyn etter opplæringsloven. I opplæringsloven legges det vekt på at tilsynsmyndigheten skal samarbeide med skoleeierne «for å sikre eit godt og likeverdig opplæringstilbud i samsvar med lov og forskrifter.» Dersom det oppdages forhold som strider mot loven og forskriftene, kan tilsynsmyndigheten gi pålegg om å rette på for-

holdene. Dette betyr at tilsynsmyndigheten både har et ansvar for veiledning i forkant og en etterfølgende kontroll.

Det nasjonale systemet for kvalitetsvurdering gir grunnlag for et mer systematisk tilsyn med skole og læringsmiljø. I tilsynet med elevenes skolemiljø, som er utpekt som et av tilsynsområdene fylkesmennene skal prioritere inneværende år, vil de bl.a. kunne bygge på informasjon fra kvalitetsvurderingssystemet.

Jeg vil dessuten i løpet av våren legge frem et lovfor-slag som presiserer kommunens ansvar for å etablere et system som sikrer at regelverket blir fulgt.

Arne Sortevik (FrP): Jeg takker for svaret.

For vel en uke siden var det gjennom NRK Dagsnytt fokus på lovbrudd hos 40 pst. av de private skolene som var blitt kontrollert av tilsynsmyndigheten. Statsråden uttalte da at hun ville skjerpe kontrollen med frittstående skoler og gi flere sanksjonsmidler. Men poenget er at bare 2–3 pst. av elevene går i private skoler, slik at tilsynsinnsatsen først og fremst må rettes mot de skolene hvor hovedmassen av elevene går, nemlig i de offentlige skolen. Når en omfattende mobbing og omfattende uro i læringsmiljøer har kunnet utvikle seg gjennom mange år og har ført til at skolen har gått i feil retning, er det åpenbart at tilsynsordninger og tilsynsmyndigheter må ta en betydelig del av ansvaret for det.

Vil tilsynsapparatet under det nye utdanningsdirektoratet få flere sanksjonsmidler overfor offentlige skoler, og eventuelt hvilke?

Statsråd Kristin Clemet : La meg først si at jeg synes ikke kontroll og tilsyn er et formål i seg selv. Formålet, enten det gjelder friskoler eller offentlige skoler, må være å få til en utvikling i retning av et stadig bedre læringsmiljø og gode læringsresultater for elevene. Jeg synes det er viktig i alt vi gjør også på tilsynssiden, at vi har utvikling som et overordnet formål.

Da jeg uttalte meg om friskolene i det radioprogrammet representanten Sortevik viste til, var det om en skjerpelse som også omfatter den offentlige skolen. Som jeg nevnte til slutt i mitt første svar, legger vi i løpet av våren frem et lovfor-slag som presiserer kommunenes ansvar for å etablere et system som sikrer at regelverket blir fulgt. Tilsvarende vil gjelde for friskoler og styrets ansvar, så der er det en parallell.

Det vi får i Norge nå, det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, mener vi gir mye bedre grunnlag for tilsyn enn vi noen gang har hatt. Vi er et av de siste landene som får et slikt nasjonalt kvalitetsvurderingssystem, som vil gi grunnlag for å føre tilsyn med både ressurser, læringsmiljø, skolemiljø og læringsresultater, og i og for seg også med progresjonen i videregående opplæring.

Arne Sortevik (FrP) : Takk. Jeg er ubetinget enig med statsråden i at tilsyn ikke er et mål i seg selv, men samtidig er det et viktig grep for å forsikre seg om at utviklingen i skolen ikke går i gal retning. Dessverre har

den gått i gal retning, til tross for at vi i mange år har hatt et tilsyn.

Som statsråden vel er kjent med, foregår det en omfattende utviklingsprosess i mange europeiske land knyttet til arbeid nettopp med tilsyn. Ett av trekkene som kjenner tegner denne prosessen, er åpenhet knyttet til tilsynsarbeidet, slik at resultater og oppfølginger gjøres kjent for både foreldre og offentligheten. Hvordan vil statsråden sikre at resultater av tilsyn med den enkelte offentlige skole blir bedre opplyst i forhold til foreldre, og at det samlede tilsynsresultatet blir bedre opplyst overfor Stortinget?

Statsråd Kristin Clemet: Alt går ikke i gal retning i norsk skole, men det er jo noe som går i gal retning. Vi fikk forleden en studie fra NOVA som tyder på at forskjellene i læringsutbytte som skyldes sosial arv, har økt i perioden 1992–2002. Det er en kunnskap vi nå får fordi en forsker har interessert seg for det. Hadde vi hatt det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet i denne perioden, kunne vi sett hvordan det utviklet seg underveis og kanskje grepet inn med tiltak tidligere.

Så må jeg legge til at tilsynsmyndigheten fører tilsyn primært med kommuner og ikke med den enkelte offentlige skole. Men jeg er helt enig i at det som skjer, ikke bør lukkes inne i et system, men legges ut til åpen debatt, fordi borgerkontrollen også er viktig. Den kan foregå også mellom valg, ikke bare når man har valg.

Jeg tror på åpenhet, kunnskap og dialog som viktige kilder til forbedring. Her mener jeg at skoleporten.no, som blir lansert i vår, og som inneholder informasjon fra det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet – men selvsagt slik at man tar personvern hensyn – vil gi et grunnlag for en slik offentlighet omkring det som bør være åpent.

S p ø r s m å l 1 2

Fra representanten Trond Giske til utdannings- og forskningsministeren:

«Statsråden uttaler i Aftenposten 18. mars 2004 at «alt jeg gjør har som siktemål å utjevne forskjeller».

Mener statsråden at åpning for fri etablering av privatskoler kombinert med konkurranse om plassene er i samsvar med et slikt mål om å utjevne forskjeller mellom elevene?»

Presidenten: Dette spørsmålet bortfaller, da spørteren ikke er til stede.

Da kan vi permittere statsråd Clemet.

S p ø r s m å l 1 3

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Inge Ryan til nærings- og handelsministeren, er overført til samferdselsministeren som rette vedkommende.

Inge Ryan (SV): Det er ikke akkurat overfylt i salen når jeg skal stille spørsmål, men vi får kose oss, vi som er her.

Jeg har et spørsmål til nærings- og handelsministeren som jeg forstår skal besvares av samferdselsministeren:

«Jeg mottar stadig henvendelser fra bedrifter som klager over at de ikke får tillatelse til å sette opp skilt langs veien. Dette gjelder særlig reiselivsbedrifter som er helt avhengige av å informere reisende om at de har noe å tilby. Misnøyen er i all hovedsak rettet mot veikontor og veidirektorat.

Er statsråden enig i at vi har for streng praktisering når det gjelder skilting for turistnæringa i Norge, og har statsråden ev. planer om å gjøre noe for å liberalisere vår skiltingspraksis?»

Statsråd Torild Skogsholm: Ønskene om oppsett av skilt rettet mot vegtrafikken er svært omfattende. Disse ønskene dreier seg dels om reklameskilt og andre former for private skilt, dels om offentlige trafikkskilt som kan gi informasjon om ulike tilbud samt vegvisning til disse.

Når det gjelder reklameskilt og andre private skilt, er det gitt sterke føringer om en restriktiv praksis bl.a. gjennom bestemmelser i vegloven og forarbeidene til denne. Bakgrunnen er å unngå at det blir satt opp skilt som kan være en fare for trafikksikkerheten, særlig ved at de i for stor grad trekker trafikantenes oppmerksomhet bort fra vegforholdene eller trafikksituasjonen på stedet.

De offentlige trafikkskiltene, i dette tilfellet serviceskilt og vegvisningsskilt, skal først og fremst gi den informasjon som er nødvendig for sikkerhet og framkommelighet. Et mål for de offentlige skiltene er at trafikanter som ikke er kjent, skal kunne finne fram til sine bestemmelsessteder.

Vegmyndighetene godkjenner og setter opp et stort antall skilt til bedrifter og institusjoner hvert år, men ønskene om skilting til ulike virksomheter er så mange at det må foretas en streng prioritering. Særlig legger hensynet til trafikksikkerheten begrensninger på hvor mye informasjon man kan rette mot trafikantene i vegkryss, hvor oppmerksomheten også må være rettet mot kjøring og trafikkforhold.

Forslag til ny skiltforskrift er nå ute på alminnelig høring, med høringsfrist 31. mars i år. I høringsbrevet foreslås det en utvidet bruk av symboler og «brun skilting» på serviceskilter for turistformål. Vegdirektoratet arbeider også med å revidere de detaljerte bestemmelsene om trafikkskiltene. Reiselivsnæringen er representert i arbeidet med gjennomgang og vurdering av prinsipper og praksis for bruken av serviceskilt og vegvisningsskilt. Det vil fortsatt være nødvendig med en relativt restriktiv linje på de viktigste hovedvegene.

Det vil alltid kunne diskuteres hvor grensen skal trekkes for skilting til bedrifter og virksomheter. Jeg legger til grunn at vegmyndighetene ikke skal være mer restriktive enn det som er nødvendig ut fra hensynet til trafikksikkerheten, og at de fortløpende vurderer praksis på dette området. Jeg er også innstilt på at forslagene i den nye skiltforskriften som nå er til høring, skal kunne gi et enda bedre tilpasset tilbud til reiselivets behov. Som nevnt vil det fortsatt være nødvendig med en restriktiv linje på

hovedvegene, mens praksis på det øvrige riksvegnettet bør vurderes å gjøres mer liberal.

Inge Ryan (SV): Jeg er godt fornøyd med svaret fra samferdselsministeren om at man nå er i ferd med å vurdere nye retningslinjer, og at samferdselsministeren her signaliserer at hun er innstilt på at man skal gjøre det mulig å få reklamere mer for hva man har å tilby langs veiene.

Jeg har full forståelse for at man f.eks. i byene har en restriktiv holdning til det. Når man ser på all reklamen, enten det er for pålegg eller undertøy – det kan være store plakater – er det klart at det kan forstyrre oppmerksomheten til noen hver. Men når vi kjører ut på landsbygda, kan det gå ganske mange kilometer uten at vi ser et eneste skilt. Om noen da har en god geitost å selge, eller ønsker å tilby et spennende opplegg for gårdsturisme, er det viktig for oss som er opptatt av nisjenæringer og av et Landbruk Pluss, og av at det skal omstilles, at de som er avhengig av veitrafikken, kan få lov å lage et litt spenstig skilt som gjør at de veifarende blir oppmerksomme på dette, slik at man har muligheter for å tjene noen penger på at folk kan svinge innom og kjøpe de produktene som man ønsker å reklamere for. Jeg tror elgen langs veiene er et langt, langt større problem. Den beveger seg jo i tillegg også, i motsetning til veiskiltene som eventuelt måtte komme opp.

Jeg er veldig godt fornøyd med svaret fra samferdselsministeren, og jeg opplever at man har den holdning at man faktisk er villig til å kikke på dette ganske nøye når man skal vedta nye forskrifter.

Statsråd Torild Skogsholm: Jeg ser behovet som representanten Ryan her påpeker, og jeg tror vi er ganske enige om det. Vi er også enige om at denne skiltjungelen vil ha forskjellige dimensjoner i ulike deler av landet. Det er ikke overalt at vi i utgangspunktet har veldig mye skilt, og det vil variere hvilken utfordring det vil være for trafikksikkerheten at man fører opp slike skilt. Jeg mener at vegmyndighetene nå med denne gjennomgangen både ser prinsipielt og fleksibelt på det i forhold til hva som kan gjøres. Jeg tror alle er tjent med at de reisende finner den vegen de er på jakt etter, det være seg til virksomheter av den art som her er nevnt, eller til steder for den saks skyld. Så jeg setter min store lit til at denne prosessen vil føre til at vi kommer fram til en løsning som både er trafikksikker og slik at vi finner fram her i landet.

Inge Ryan (SV): Jeg vil bare avslutte med å si til statsråden: Tusen takk for et meget godt svar. Jeg ser fram til den nye skiltingspraksisen.

S p ø r s m å l 1 4

Fra representanten Torstein Rudihagen til kommunal- og regionalministeren:

«EFTAs overvåkingsorgan, ESA, har nå godkjent en ordning med direkte transportstøtte bl.a. til 13 kommuner

i Hedmark og Oppland, slik Regjeringen har søkt om. Regjeringen har utelatt å søke godkjenning for 7 andre kommuner som ligger i samme geografiske virkeområde – sone 3. I Oppland gjelder dette kommunene i Valdres samt Stor-Elvdal i Hedmark. Regjeringen har selv foretatt denne avgrensingen.

Hvorfor blei det ikke søkt for disse 7 kommunene, slik at en godkjenning om transportstøtte for disse også blei prøvd for ESA?»

S p ø r s m å l 1 5

Fra representanten Ingvild Vaggen Malvik til miljøvernministeren:

«Norge har ratifisert Århuskonvensjonen om retten til miljøinformasjon, og Stortinget vedtok i fjor en ny lov, miljøinformasjonsloven (Ot.prp. nr. 116 (2001-2002)), som trådte i kraft f.o.m. 1. januar i år.

Kan SFT etter denne loven nekte offentligheten innsyn i hvilke kjemikalier som slippes ut ved Snøhvit, og hvordan har statsråden i så fall tenkt å sørge for å få håndhevet og verifisert målet om nullutslipp fra anlegget?»

Presidenten: Disse spørsmålene er trukket tilbake.

S p ø r s m å l 1 6

Åslaug Haga (Sp): «Miljøvernministeren har i sin tid som statsråd fremma en rekke saker der grunneiere føler seg overkjørt og fratatt råderett over egen eiendom. I mange av sakene blir det heller ikke tilbudt noen rimelig kompensasjon. Typiske eksempler på dette finner vi f.eks. ved etablering av nasjonalparker, i arbeidet med barskogvern og i rovviltforvaltningen.

Mener statsråden at den private eiendomsretten er av underordna betydning, og at staten i mange tilfeller er en bedre forvalter av utmarksarealene enn private eiere?»

Statsråd Børge Brende: Den private eiendomsretten er en grunnleggende verdi i demokratiet og rettsstaten. Privat eiendomsrett er også en viktig forutsetning for forsvarelig ressursforvaltning, fordi vi tar bedre vare på verdier vi eier, enn verdier vi ikke har noe ansvar for. Det er de offentlige myndigheter som har bevisbyrden dersom det skal gjøres inngrep i den private eiendomsretten. Og når det gjøres et slikt inngrep, skal det gis rettferdig erstatning eller kompensasjon for tap som inngrepet forårsaker. Dette er fire prinsipper som er grunnleggende for Samarbeidsregjeringen, og for meg som Høyre-mann og miljøvernminister.

I demokratiet og rettsstaten finnes det også enkelte begrensninger i eiendomsretten, fordi det finnes noen samfunnsinteresser som bedømmes som like viktige som retten til fritt å disponere over egen eiendom. Vi må søke om tillatelse fra kommunen før vi fører opp bygg på vår egen eiendom. Naboloven begrenser vår rett til å lage støy eller forsøple vår egen eiendom. Eiendomsrett gir ikke rett til å overtre andre lover, selv om vi gjør det på

vår egen eiendom. Og lover som naturvernloven og kulturminneloven sier at vi ikke har rett til å skade unike naturkvaliteter og kulturminner eller utrydde truede plante- og dyrearter – selv om vi gjør det på vår egen eiendom.

Gjennom århundrene har privat eierskap til våre arealer hatt stor betydning for at naturverdiene er blitt tatt vare på. Så lenge arealtilgangen var stor, var trusselen mot naturen også liten. For hundre år siden var halvparten av Norges areal uten inngrep. Nå har vi 12 pst. villmark igjen – i Sør-Norge bare 5 pst. villmark. Samtidig øker stadig presset mot de gjenværende inngrepsfrie områdene.

Politikere i dag har et ansvar for å definere hvilke naturverdier som skal være intakte for kommende generasjoner. Å ta vare på utvalgte naturområder er ikke snakk om å legge naturen brakk, det er snakk om å la våre etterkommere også få en grad av valgfrihet. Det er vanskelig å reversere utbygging eller tap av plante- og dyrearter.

Det er feil som spørsmålsstilleren påstår, at jeg har fremmet mange saker uten å ta hensyn til spørsmålet om kompensasjon for begrensninger i råderetten. Når offentlige myndigheter gjør inngrep i eiendomsretten, skal tap forårsaket av inngrepet erstattes eller kompenseres i medhold av Grunnloven. Det var Willoch-regjeringen som i sin tid styrket erstatningsvernet og lot etablering av naturreservater utløse erstatning som for ekspropriasjon – selv når eiendomsretten fortsatt er privat. For øvrig gis erstatning etter alminnelige rettsgrunnsetninger, dvs. for dokumenterte økonomiske tap. For tap av beitedyr og tamrein på grunn av rovvilt gis det full erstatning.

Jeg har også bedt Biomangfoldlovutvalget se nærmere på dagens erstatningsregler for å vurdere om de er rettferdige nok som grunnlag for å vurdere om de bør endres. Jeg har også gitt generell utsettelse av fristen for å kreve erstatningsskjønn til dette spørsmålet er avklart.

I den norske skogen er det 1 pst. som er vernet, mens det kan drives bærekraftig hogst i 99 pst. av skogen, i tråd med næringens egne miljøkrav. I debatten om skogvern kan man få inntrykk av at forholdet er motsatt – det er det altså ikke. Samtidig har skogeierorganisasjonene og jeg i fellesskap oppnådd det gjennombrudd at vi nå også satser på frivillig vern.

Åslaug Haga (Sp): Jeg takker statsråden for svaret. La oss gå litt mer konkret til verks.

Ved behandlingen av Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand ønsket flertallet en sterkere vektlegging av frivillighet i barskogvernet. Det var enighet om at nye verneområder i størst mulig grad skulle gjennomføres ved frivillige avtaler mellom staten og aktuelle skogeiere. Flertallet sa også at det skal legges sterkere vekt på å bruke statens egne eiendommer aktivt i vernearbeidet.

Det har nå budt seg flere gode anledninger til å følge dette opp i praksis. En gyllen mulighet er i Buskerud. Her er det fremmet et privat verneforslag om å frede 163 000 dekar av Sølverkets skoger i stedet for å gå videre med det omstridte området Trillemarka–Rollags-

fjell. Ved å velge statens egen eiendom kan en unngå å gripe inn i eiendoms- og råderetten og næringsgrunnlaget til sannsynligvis over 100 grunneiere i de næringsssvake distriktkommunene.

Synes statsråden det er riktig å gå videre med svært omstridte barskogvernsaker som berører et stort antall grunneiere, når det fins alternative vernearealer på statens egen grunn eller arealer som blir tilbudt på frivillig basis?

Statsråd Børge Brende: Jeg merket meg at representanten Haga ikke tok opp premisset i sitt første spørsmål om at det ikke ble ytt skikkelig erstatning til dem som ble omfattet av barskogvern. Det har nemlig vært slik, siden Willoch-regjeringen fikk vedtatt dette med naturreservat, at blir man omfattet av et barskogvern, får man området kompensert som om det skulle være ekspropriert. Likevel er man hjemmelshaver til området og kan drive utmarksnæring, utleie, fiske og jakt.

Så er det diskusjon om man skal velge frivillighet i forbindelse med barskogvernet. Som jeg også sa i mitt svar, er 99 pst. av den norske skogen ikke omfattet av noe formelt vern. Der ligger vi etter nabolandene våre. Skognæringen selv sier at man må få opp dette vernet noe, for det er mange rødlistearter som befinner seg i skogen. Men i stedet for å gå den tunge veien om naturvernloven om midlertidig vern har jeg blitt enig med Norges Skogeierforbund – og det har jo vært et gjennombrudd – om at vi nå skal prøve frivillig vern-tankegangen. Og de har kommet opp med veldig mange gode områder, som Regjeringen prioriterer. Men før dette var det satt i gang en prosess knyttet til Trillemarka–Rollag, som vi vil fullføre, og vi vil også vurdere verneverdiene i dette området.

Når det gjelder Sølverkets skoger i Buskerud, som representanten tok opp, som er eid av det offentlige, har Direktoratet for naturforvaltning gått gjennom det området og sier at det ikke har verneverdier som er av en slik karakter at det er naturlig å sette i gang en verneprosess.

Åslaug Haga (Sp): La oss gå videre på spørsmålet om erstatninger.

Husdyrhold og beitebruk er den næringsvirksomheten som blir påført de største direkte problemene ved økte rovdyrstammer, men også mulighetene for å utnytte utmarka på andre måter blir redusert. Det er en alvorlig mangel ved rovviltmeldinga at den i så liten grad tar opp behovet for erstatninger. Meldinga avviser at erstatning av tapte beiteretter er noe tema. Regjeringa legger til grunn at lisensjakt og kvotejakt på rovvilt til en viss grad skal kompensere for reduserte jaktmuligheter på annet vilt, men avviser behovet for noen kompensasjon. Økte rovviltbestander kan føre til at grunneiere blir tvunget til å slutte å bruke beiteretten sin. Vi vet også at særlig forekomst av ulv tærer hardt på bestanden av jaktbart vilt.

Synes statsråden det er greit å føre en politikk der grunneiere blir fratatt beiterett og jaktmuligheter uten at dette blir kompensert på noen måte?

Statsråd Børge Brende: Når det gjelder de erstatningsordningene som er aktuelle for naturreservater, nasjonalparker, barskogvern og rovvilt generelt, er det akkurat det samme erstatningsregelverket som gjelder nå, som da Åslaug Haga satt i regjering. Så det er ingen endring. Men det er satt i gang prosesser for å se på om det er mulig å lage et bedre erstatningsregelverk til fordel for dem som driver viktig utmarksnæring. Det er det verdt å merke seg først.

Så gjelder det tap i forbindelse med rovvilt og bufe i utmark. Det gis full erstatning for tap av bufe i utmark, selv for ikke-dokumenterte tap. Kun 10 pst. av tapene kan dokumenteres, men vi gir altså full erstatning for de tap som gjelder – 80–90 mill. kr i året er denne potten på.

Regjeringen har også i rovviltmeldingen foreslått en omlegging av erstatningsordningen i forbindelse med rovviltskader, noe som gir større oppmuntringer i forhold til dem som tar større ansvar og driver forebyggende arbeid i forhold til rovviltskader.

Presidenten: Spørsmål 17 er allerede besvart.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 12.40.
